

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет фінансів та обліку
Кафедра фінансового контролю та аудиту

Ковальчук Микола Ярославович
ВНУТРІШНІЙ АУДИТ СИСТЕМ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВА

Спеціальність - 071 Облік та оподаткування
освітньо-професійна програма – Аудит та державний фінансовий контроль
Кваліфікаційна робота

Виконав
студент групи ОАДФКм-21
Ковальчук М.Я.

Науковий керівник
к.е.н., доцент
Саченко С.І.

Тернопіль-2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ.....	6
1.1. Зміст, завдання та принципи внутрішнього аудиту.....	6
1.2. Регламентація внутрішнього аудиту.....	11
1.3. Організаційні форми внутрішнього аудиту.....	17
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1.....	23
РОЗДІЛ 2. ВНУТРІШНІЙ АУДИТ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	24
2.1. Оцінка внутрішнім аудитором стану та ефективності системи обліку.....	24
2.2. Внутрішній аудит фінансового стану підприємства.....	31
2.3. Оцінка внутрішнім аудитором ефективності системи управління.....	40
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2.....	47
РОЗДІЛ 3. ЕФЕКТИВНІСТЬ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ.....	48
3.1. Оцінка ефективності діяльності внутрішніх аудиторів.....	48
3.2. Розвиток внутрішнього аудиту в умовах використання діджитал-технологій.....	54
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3.....	61
ВИСНОВКИ.....	62
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	65
ДОДАТКИ.....	73

ВСТУП

Актуальність теми. Для сучасного етапу розвитку економіки характерним є концентрація власності, інтеграційні процесами, які сприяють росту кількості холдингів, корпорацій, компаній із складною організаційною структурою. Відповідно поширюється практика розподілу функцій управління і власності. Ця тенденція призвела до появи розриву між справжнім власником та власністю, що потребує створення ефективної системи контролю за використанням вкладеного капіталу і діяльністю менеджерів.

Пам'ятаючи про це, власники та керівники вищої ланки не лише повинні уникати ризику, вони потребують його передбачити, намагаючись обмежити до мінімального рівня. Ось чому важливим завданням є необхідність проведення постійного і своєчасного контролю як за діяльністю співробітників, так і компанії в цілому правильно налагодивши економічну, правову, облікову та звітну роботу.

Процес управління компанією та система внутрішнього контролю, яка належним чином організована неможливо відокремити один від одного, не порушуючи ефективності всієї системи управління. Отже, потрібен постійно активний і ефективний інструмент, включений в систему внутрішнього контролю, який є його невід'ємною частиною. Таку роль виконує служба внутрішнього аудиту, завданням якої є допомога у наданні власникам і менеджерам необхідної інформації щодо роботи всіх підсистем та структурних підрозділів підприємства.

Про необхідність внутрішнього аудиту, як дієвого інструмента підвищення ефективності бізнесу говорять всі науковці, які досліджують дану проблему. Значний внесок у дослідження проблем внутрішнього аудиту здійснили такі науковці: Каменська Т. О., Редько О. Ю., Рудницький В.С., Семанюк В.З., Шульга С. В., Даценко Г. В., Коркушко О. Н., Кушнір Л. А., Селіщев С. В., Семенець А. О. та інші.

Разом з тим дискусійними залишаються питання щодо цілей, концептуальних основ, організаційних форм внутрішнього аудиту, проведення його з використання цифрових технологій. Актуальність, теоретичне і практичне значення вирішення зазначених проблем і визначило вибір теми випускної кваліфікаційної роботи.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є дослідження змісту, концептуальних засад, організації та методики внутрішнього аудиту, обґрунтування його ролі в системі управління підприємством.

Для досягнення визначеної мети в процесі проведення дослідження були поставлені й вирішені такі завдання:

- дослідити сутність внутрішнього аудиту, визначити його мету і завдання;
- дати характеристику принципів внутрішнього аудиту;
- охарактеризувати напрями регламентації внутрішнього аудиту;
- визначити переваги і недоліки організаційних форм внутрішнього аудиту;
- дослідити особливості організації та методики внутрішнього аудиту різних аспектів діяльності фірми;
- дослідити питання контролю ефективності внутрішнього аудиту;
- визначити основні напрямки вдосконалення внутрішнього аудиту в умовах використання діджитал-технологій.

Об'єктом дослідження аудиторська діяльність ТОВ Аудиторська фірма «ГАЛИЧИНА-АУДИТСЕРВІС», в тому числі консультативні послуги фірми з організації та проведення внутрішнього аудиту.

Предметом дослідження визначено організаційні та методологічні аспекти внутрішнього аудиту.

Методи дослідження. У випускній кваліфікаційній роботі використовуються такі методи дослідження як системний аналіз – для деталізації і розчленування об'єкта дослідження на окремі важливі складові елементи;

синтез – для узагальнення розрізнених аспектів організації внутрішнього аудиту; абстрагування – для формулювання узагальнених висновків на основі системного аналізу та синтезу теорії й практики формування системи внутрішнього аудиту; статистичні й аналітичні розрахунки – для дослідження фактографічної інформації; розрахунково-конструктивний – для обґрунтування пропозицій щодо ефективності внутрішнього аудиту.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що в роботі узагальнено і критично проаналізовано основну наукову і методичну літературу з обраної теми дослідження, обґрунтовано організацію і методику внутрішнього аудиту, розроблені пропозиції щодо його вдосконалення.

Практичне значення Розроблені в роботі рекомендації можуть бути запроваджені в практику організації внутрішнього аудиту.

Структура роботи. Випускна кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Обсяг роботи 72 сторінки. При написанні роботи використано 77 джерел літератури та іншої інформації.

РОЗДІЛ 1

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ

1.2. Зміст, завдання та принципи внутрішнього аудиту

Дієвим інструментом, який сприяє виявленню можливостей підвищення ефективності бізнес-процесів та управління підприємством є внутрішній аудит. Ще до недавнього часу його розглядали не ширше, як складову частину системи контролю підприємства. Власники та менеджери суб'єкта господарювання не розуміли, для чого підприємству ще один додатковий інструмент контролю.

Поступово внутрішній аудит перетворився в один з важливих інструментів в системі управління, який дозволяє підвищити ефективність конкурентоздатність бізнесу, виявити ризики та резерви діяльності.

В Україні, як і в світі, зростає інтерес до внутрішнього аудиту, що зумовлено такими чинниками:

- в сучасних умовах внутрішній аудит є доступним (хоч і недооціненим) ресурсом, який створює умови для підвищення ефективності бізнесу;
- у попередні роки у США і Західній Європі відбулися гучні корпоративні скандали, які дозволили зробити висновки, що інститут зовнішнього аудиту не завжди ефективний, а результатом такої неефективності може стати банкрутства великих корпорацій;
- хороше корпоративне управління, невід'ємною ланкою якого є внутрішній аудит є позитивним сигналом, який дозволяє підвищити інвестиційну привабливість компанії;
- внутрішній аудит є актуальним, якщо з метою істотної економії ресурсів власники і менеджери мають бажання упорядкувати і структурувати бізнес-процеси компанії, а також коли власники, які здійснювали управління передають справи професійним менеджерам.

Важливим чинником запровадження внутрішнього аудиту на підприємстві є короткострокові чи середньострокові плани з виходу на зовнішні ринки капіталу. Доцільно зазначити, що правилами найбільших фондових бірж, з метою внесення цінних паперів компанії в списки котирування, визначені обов'язкові умови наявності в компанії внутрішнього аудиту.

Сутність внутрішнього аудиту досить ґрунтовно розглядають у наукових колах.

Дмитренко О.М. в широкому розумінні визначає внутрішній аудит як форму внутрішнього контролю, яку проводять в інтересах менеджменту підприємства та регламентовану внутрішніми документами. З погляду науковця, внутрішній аудит не обмежується лише функцією контролю, він має багатофункціональні можливості [20].

Кулаковська Л.П., Піча Ю.В. зазначають, що внутрішні аудитори залежить від керівництва підприємства і підпорядковуються йому, до їх завдань входить перевірка облікової інформації на достовірність, оцінка і надання керівництву результатів аналізу, рекомендацій та іншої інформації про об'єкти, які були перевірені [37, с.7].

З точки зору Чуєнкова А.Є. внутрішній аудит є незалежною діяльністю, яку проводять з метою перевірки та оцінки роботи підприємства в його інтересах. Метою означеного аудиту є допомога менеджменту та іншим працівникам компанії належним чином виконувати функції, які на них покладені. Внутрішні аудитори надають власникам і керівникам результати аналізу, пропозиції й іншу необхідну інформацію [70, с.38].

Назаренко Т. П. розглядає внутрішній аудит як визначену внутрішньою документацією підприємства діяльність, яку здійснює персонал спеціалізованого контрольного органу з метою контролю за різноманітними аспектами управління та функціонування компанії [46, с.120].

Під внутрішнім аудитом розуміють діяльність результатом якої є надання гарантій та консультацій, які повинні бути незалежними та об'єктивними і спрямованими на підвищення ефективності діяльності фірми. Внутрішній аудит

сприяє досягненню компанією поставлених цілей завдяки тому, що використовують систематизовані підходи до оцінювання спроможності вдосконалювати процеси управління ризиками, проводити контроль та корпоративне управління [50, с.358].

З точки зору Кудирко О.М., внутрішній аудит – це регламентована внутрішніми документами, організована на підприємстві система контролю, яка функціонує в інтересах його менеджерів чи власників, з метою дотримання визначених правил ведення обліку і ефективності діяльності системи внутрішнього контролю. Автор зазначає, що внутрішній аудит не замінює внутрішньогосподарський контроль і не є одним з його видів [36, с.188].

Бержанір І.А. на сучасному етапі розвитку розглядає внутрішній аудит через призму сукупності контрольних процедур, які спрямовані на дослідження стану економічного об'єкта як в цілому, так і окремих його складових [3, с.13].

Отже, доцільно визначити внутрішній аудит, як незалежну об'єктивну діяльність, яка слугує з метою задовольнити потреби власників та менеджерів, сприяє досягненню поставлених цілей перед компанією з використанням системного підходу щодо оцінки різних аспектів та підвищенню ефективності процесів управління ризиками діяльності.

Основною метою внутрішнього аудиту з точки зору сучасної концепції є збільшення вартості компанії через подання професійної думки, яка орієнтована на оцінку ризику й надання об'єктивних аудиторських послуг.

З погляду науковців, які досліджують дану проблематику, внутрішній аудит проводять з метою:

- 1) удосконалити організацію й управління системою виробництва, виявити й мобілізувати резерви її оптимізації;
- 2) удосконалити організацію діяльності компанії;
- 3) запобігти неефективному використанню ресурсів і здійснити необхідні зміни у компанії;
- 4) допомогти управлінському персоналу підвищити ефективність виконання його функцій;

- 5) забезпечити задоволення потреби менеджменту щодо отримання контрольної інформації щодо питань ефективності діяльності фірми;
- б) діагностувати стан економічної безпеки компанії та визначити можливу рейд зацікавленість підприємства;
- 7) оцінити ефективність та економічність управління бізнес-процесами.

Основним завданням внутрішнього аудиту є встановити рівня успішності бізнесу та системи управління, які виконують роботу починаючи з «процесів планування, бюджетування та прогнозування; організування й координування роботи персоналу; мотивування і стимулювання продуктивності праці та закінчуючи контролем роботи виконавців» [54, с.35].

В сучасних умовах масштабними завданнями внутрішнього аудиту є: оцінка облікової системи та системи внутрішнього контролю з точки зору достовірності та повноти інформації, відповідності законодавчим і нормативним актам, економії ресурсів, контроль за ефективною роботою підрозділів, виконання покладених на них функцій; аналіз ефективності системи управління ризиками, розроблення пропозицій щодо методів зниження ризиків; оцінка відповідності системи управління підприємством конкретним принципам.

В умовах стрімких змін конкурентного середовища, збільшення розмірів підприємств, ускладнення процесів управління керівництво компанії фізично не в змозі отримати й оцінити інформацію, яка необхідна з метою прийняття оптимальних управлінських рішень.

Внутрішній аудит надає об'єктивну інформацію, яка допомагає менеджменту компанії максимально ефективно досягати цілей і виконувати поставлені завдання.

В сучасних умовах внутрішній аудит еволюціонує від функції, яка спочатку була спрямована на перевірку бухгалтерського обліку та фінансової звітності, стану системи внутрішнього контролю, мінімізації податкового навантаження, до функції, що охоплює всі аспекти діяльності компанії. Ознаки, які характеризують значення внутрішнього аудиту з огляду на його сучасну концепцію та завдання, представлені на рисунку 1.1.

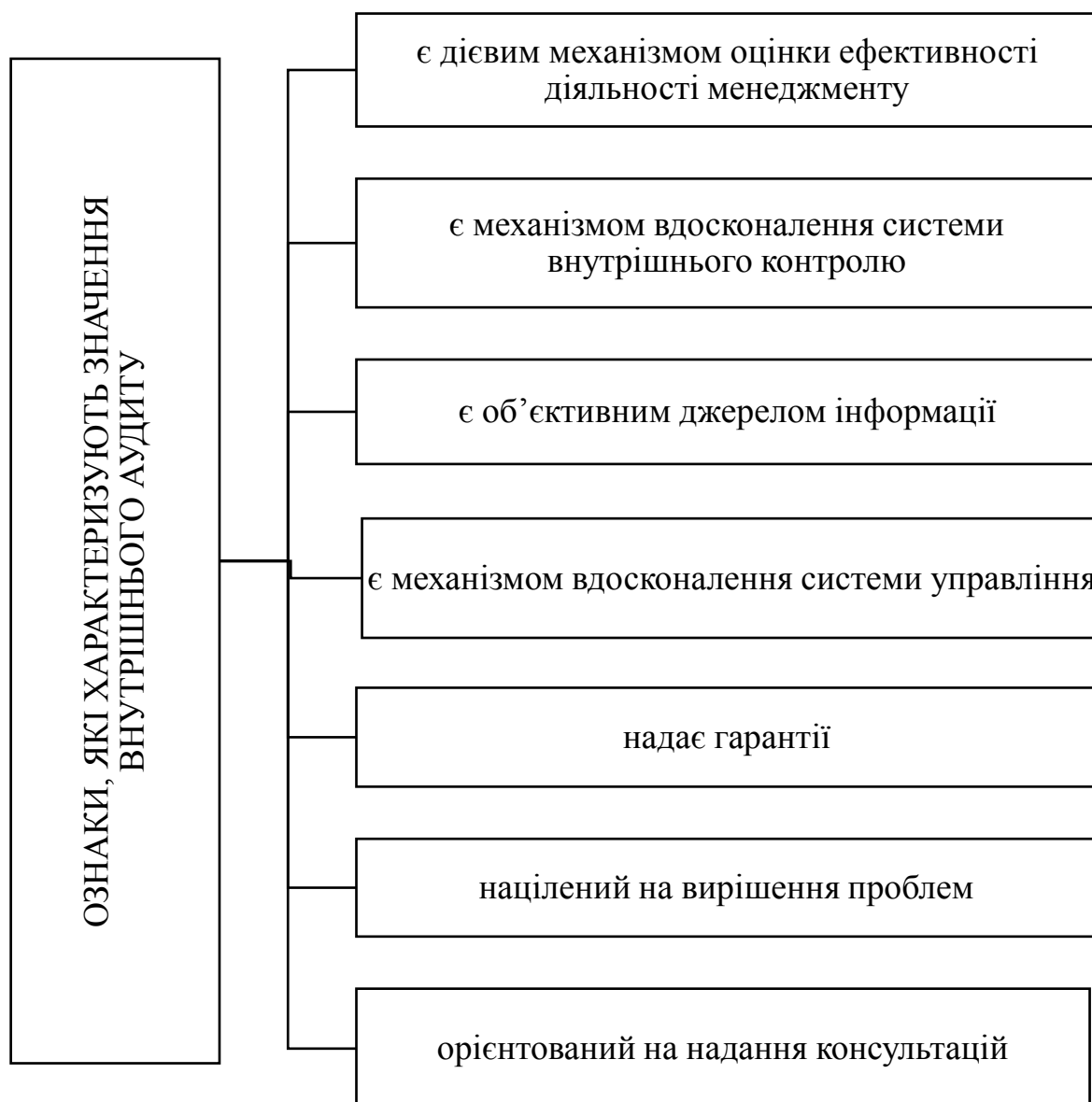

Рис.1.1. Ознаки, які характеризують значення внутрішнього аудиту, виходячи з сучасної концепції.

Примітка. Розроблено автором.

Пізнати зміст об'єкта можливо через його принципи. У науковій літературі і у стандартах виділяють різноманітні принципи внутрішнього аудиту. На основі проведеного дослідження принципи внутрішнього аудиту доцільно об'єднати у такі групи:

1. Етичні принципи. Вони чітко виділені у Кодексі професійної етики внутрішніх аудиторів. До таких принципів відносять: незалежність,

об'єктивність, чесність, професійна компетентність, конфіденційність. Етичні принципи внутрішнього аудиту доцільно доповнити правилами діяльності внутрішнього аудитора в конкретній ситуації. Такі правила необхідно обґрунтувати і чітко описати з метою виключення можливості їх двоякого тлумачення.

2. Методологічні принципи. До таких принципів відносять: відповідність системи і методів внутрішнього аудиту сутності об'єктів; ієрархічність, яка пов'язана з наявністю і розвитком окремих цілей (планування та прогнозування розвитку, кадрове забезпечення, організаційно-методичного забезпечення тощо); системність при якій внутрішній аудит розглядають як систему з наявністю множини взаємопов'язаних елементів, динамічною поведінкою.

3. Принципи організації внутрішнього аудиту, до яких відносять принципи планування, документування, дотримання послідовності процесу аудиту, збалансованість, комунікація, відповідальність за результати виконаної роботи.

Принципи доцільно розглядати як каркас, який розкриває сутність внутрішнього аудиту, його методологічні основи та практичну спрямованість.

Отже, внутрішній аудит необхідно розглядати, як невід'ємну частину загальної системи менеджменту. Об'єкти внутрішнього аудиту знаходяться у прямій залежності від мети і завдань, які поставили перед внутрішнім аудитом керівники та власники компанії.

1.2. Регламентація внутрішнього аудиту

Під регламентацією розуміють процес, який дозволяє встановити певні правила діяльності. У сфері внутрішнього аудиту необхідно виділити глобальну(міжнародну), вітчизняну та внутрішню регламентацію.

Міжнародна регламентація внутрішнього аудиту з точки зору професійної діяльності пов'язаний із створенням у 1941 році Інституту внутрішніх аудиторів. Організація внутрішніх аудиторів сприяла об'єднанню їх окремих зусиль для

захисту своїх інтересів, подальшому розвитку професійних компетентностей, підвищенню ефективності їх діяльності. В сучасних умовах інститут здійснює координування та регулювання діяльності внутрішніх аудиторів, проводить загальноосвітні заходи та розробляє стандарти професійної практики [9, с.87].

Для підтримки місії внутрішнього аудиту проводять такі заходи:

- популяризація та пропаганда цінності спеціалістів внутрішнього аудиту для своїх компаній;
- надання комплексних професійних можливостей у навчанні та розвитку, стандарти та інші настанови з професійної практики, програми сертифікації;
- дослідження та поширення знань про внутрішній аудит та його важливу роль у контролі, управлінні ризиками та управлінні для практиків та зацікавлених осіб;
- навчання практиків та інших зацікавлених осіб найкращим практичним можливостям внутрішнього аудиту;
- об'єднання внутрішніх аудиторів різних країн з метою обміну інформацією та передовим досвідом [77].

Основними перевагами членства в Міжнародному інституті внутрішніх аудиторів є: можливість доступу його доступ до освітніх програм, інформаційних ресурсів і мережевих можливостей, які призначені для вдосконалення праці внутрішніх аудиторів; отримання допомоги щодо оволодіння компетентностями внутрішнього аудиту; розроблення методів і методик внутрішнього аудиту; можливість ефективних комунікацій.

Міжнародний інститут внутрішніх аудиторів направляє значні зусилля на популяризацію ідеї неоціненної ролі внутрішнього аудиту в компаніях. Від імені професійного співтовариства внутрішнього аудиту він працює над розвитком відносин із зацікавленими сторонами, які розширюють розуміння та прийняття внутрішнього аудиту в діловому світі.

Інститут позиціонує себе глобальним голосом професії, визнаним лідером і авторитетом. Відносини із зацікавленими сторонами на глобальному, національному та регіональному рівнях мають важливе значення для інформаційної діяльності. У цьому контексті зацікавлені сторони включають регуляторів, державних службовців, органи зі стандартизації, ради директорів, членів аудиторських комітетів, виконавчі органи, зовнішніх аудиторів, акціонерів, клієнтів і всю бізнес-спільноту [48, с.62].

На даний час в Україні діє громадська організація під назвою «Інститут внутрішніх аудиторів України», заснована в 2001 році. Це всеукраїнська добровільна, неурядова, неприбуткова організація, створена на основі спільних інтересів своїх членів для виконання таких завдань:

- просувати та розповсюджувати цінності, які передають спеціалісти внутрішнього аудиту своїм компаніям;
- забезпечувати всебічну професійну освіту та можливості розвитку, видавати стандарти, методичні вказівки та впроваджувати програми сертифікації;
- досліджувати, поширювати та просувати знання про внутрішній аудит та його роль у корпоративному управлінні, управлінні ризиками;
- навчати внутрішніх аудиторів та інших сторін кращим міжнародним практикам внутрішнього аудиту [27, с.76].

Інститут також надає послуги у сфері незалежної адвокатури та консалтингу, проводить тренінги у сфері бухгалтерського обліку, ІТ-менеджменту, інформаційної безпеки, управління та оцінки ризиків, тренінги у сфері запобігання шахрайству, розробляє методичні матеріали у сфері аудиту внутрішнього та корпоративного менеджменту, проводить незалежний аудит.

Необхідно врахувати, що інститути внутрішнього аудиту, які функціонують у всьому світі мають спільну мету та подібні місії, а їх діяльність спрямована на розширення та підтримку професії внутрішнього аудиту.

Внутрішній аудит проводиться у різних обставинах, залежно від характеру культурної та правової традиції; на підприємствах, що відрізняються за призначенням, розміром, складністю та структурою; як співробітниками самої компанії, так і зовнішніми підрядниками. Хоча ці відмінності накладають певні особливі ознаки на практику аудиту в тій чи іншій ситуації, дотримуватися Міжнародних професійних стандартів внутрішнього аудиту - важлива передумова для виконання обов'язків, які визначені для внутрішніх аудиторів.

Організацією, яка розробляє Міжнародні стандарти внутрішнього аудиту в межах Концептуальної бази професійної практики, є Рада стандартів внутрішнього аудиту, що діє при Міжнародному інституті внутрішніх аудиторів.

Основою професійної практики в концептуальному аспекті є визначення внутрішнього аудиту, Етичний кодекс, Стандарти та інші рекомендації. Рекомендації щодо використання Стандартів є у Практичних посібниках, виданих Комітетом з професійних питань Міжнародного інституту внутрішніх аудиторів. Розробка та випуск Стандартів триває. Рада зі стандартів внутрішнього аудиту бере участь у активних консультаціях та обговоренні перед їх розробкою, надає проекти для загального огляду на міжнародному рівні. Усі проекти документів публікуються на сайті Міжнародного інституту та розсилаються до всіх національних інститутів.

Професійну діяльність внутрішніх аудиторів регулюють внутрішні стандарти, які мають бути розроблені відповідно до вимог міжнародних, і які призначені для забезпечення єдиного розуміння результатів внутрішнього аудиту. Ці стандарти повинні описувати внутрішній аудит як процес, визначати основні вимоги до його підготовки, ведення та створення підсумкових документів, системи навчання та підвищення рівня компетентності внутрішніх аудиторів. Міжнародні стандарти внутрішнього аудиту є набором критеріїв, якими повинні керуватися внутрішні аудитори. Метою Стандартів є:

- визначення основних принципів практики внутрішнього аудиту;
- створення концептуальної основи надання послуг внутрішнього аудиту, спрямованого на вдосконалення діяльності компанії;

- створення підґрунтя для оцінки внутрішнього аудиту;
- сприяння вдосконаленню процесів управління компанією.

Розроблено практичні рекомендації, які є інструментами впровадження міжнародних стандартів внутрішнього аудиту. Вони не мають характеру обов'язкового використання, не враховують усіх можливих обставин, які можуть виникнути при виконанні аудиторського завдання, а по суті є лише набором рекомендацій щодо різних аспектів, які слід врахувати або взяти до уваги.

Відповідно до класифікації Міжнародного інституту внутрішніх аудиторів усі стандарти внутрішнього аудиту поділяються на три групи (додаток А).

Стандарти показників якості та стандарти діяльності є фундаментальними для внутрішнього аудиту. Вони враховують особливості суб'єктів внутрішнього аудиту, його сутність та критерії оцінки діяльності. Вони надають, наприклад, концепцію розумної впевненості під час внутрішнього аудиту, визначають вимоги до співпраці менеджерів компанії та внутрішніх аудиторів, компетенції працівників служби внутрішнього аудиту та методи підготовки та проведення аудиту.

Стандарти практичного застосування є локальними. В них регламентується організація окремих видів аудиторської роботи, визначають, серед іншого: вимоги щодо документування(оформлення робочих та підсумкових документів) внутрішнього аудиту, моніторингу його якості, доступу до інформаційних ресурсів, розподілу контрольних функцій, структури та змісту підсумкового звіту та організації подальшого контролю за внутрішнім аудитом, усунення виявлених недоліків.

Відмінності в діяльності компаній в різних країнах за певних обставин можуть бути особливими в практичному аспекті внутрішнього аудиту. Дотримання Міжнародних стандартів професійної практики для внутрішніх аудиторів є найважливішою умовою для виконання їх обов'язків. Якщо будь-які нормативні акти перешкоджають внутрішнім аудиторам дотримуватися певних положень Стандартів, їх обов'язок дотримуватися всіх інших положень Стандартів, і розкривати у свої підсумкових документах відповідну інформацію,

в які зазначати, які стандарти не були дотримані. При використанні внутрішніми аудиторами стандартів, виданих іншими авторитетними організаціями з внутрішнього аудиту, необхідно повідомити про такі аспекти у звітах, якщо це можливо.

Якщо існують відмінності між вимогами Стандартів та вимогами інших нормативних актів, внутрішній аудит повинен відповідати вимогам Стандартів, але може відповідати вимогам інших нормативних актів, якщо вони є суворішими. Необхідно зазначити, що Міжнародні стандарти слід розглядати як загальні рекомендації або відправну точку для розробки внутрішніх стандартів служби внутрішнього аудиту, в яких визначені однакові організаційні вимоги до проведення аудитів, обробки результатів аудиту та надання консультаційних послуг, підготовки підсумкових документів [44].

Якщо проаналізувати чинне законодавство України, то варто зазначити, що в Україні створювати структурні підрозділи внутрішнього аудиту обов'язково для банків, державних і бюджетних установ та фінансових установ. У додатку Б наведено порівняння вимог до внутрішнього аудиту, які є загальноприйнятими у міжнародному співтоваристві та розроблені міжнародними організаціями, з відповідними нормативними документами України.

Основний висновок, який дає змогу зробити аналіз, полягає в наступному: нормативно-правова база створення та організації діяльності внутрішнього аудиту в нашій державі повністю відповідає міжнародним вимогам. Контролюючими органами України розроблено необхідні нормативні документи. У частині визначення внутрішнього аудиту та основних цілей вони розроблені у відповідності з Міжнародними професійними стандартами внутрішнього аудиту, розробленим і застосовуваним на практиці Міжнародним інститутом внутрішніх аудиторів.

Повноваження служби внутрішнього аудиту повинні відображати в спеціальному внутрішньому документі Положенні. Положення про службу внутрішнього аудиту є офіційним регламентним документом, в якому визначені

мета внутрішнього аудиту, повноваження та відповідальність працівників служби. Положення визначає статус внутрішнього аудиту на підприємстві, визначає право щодо доступу до документації, роботи персоналу та матеріальних цінностей у складі завдань, визначає обсяг і зміст діяльності внутрішнього аудиту. Положення має бути пов'язане із кодексом етики, стандартами та визначенням внутрішнього аудиту [38, с.85].

Обов'язок керівника служби внутрішнього аудиту в періодичному перегляді Положення про внутрішній аудит і поданні його разом зі змінами на погодження та затвердження органу управління. Положення має відображати такі аспекти служби внутрішнього аудиту: мету, завдання; обов'язки, права та відповідальність служби щодо доступу до документів, приміщень та можливості здійснювати перевірки та запити до персоналу компанії; обсяг послуг та робіт, які виконуватиме служба внутрішнього аудиту.

1.3. Організаційні форми внутрішнього аудиту

Як зазначалося вище, проведення внутрішнього аудиту у компанії в сучасних умовах є важливим. Рішення про те, наскільки у компанії необхідний підрозділ внутрішнього аудиту, яку організаційну форму внутрішнього аудиту обрати повинні приймати власники компанії та топ-менеджери, виходячи з таких чинників:

- розподіл функцій між володінням і управлінням бізнесом;
- розмір та організаційна структура компанії;
- наявність структурних підрозділів та їх географічне розташування;
- ступінь ризикованості, яка властива діяльності підприємства;
- обсяги бізнес-процесів, економічна безпека та ін.

Доцільно зазначити, що в сучасних умовах вітчизняні компанії покладають виконання завдань внутрішнього аудиту на економічні та облікові служби, що не

є ефективним. Як показують дослідження, організація внутрішнього аудиту може бути здійснена за такими формами (рисунок. 1.2).

Рис. 1.2. Характеристика форм організації внутрішнього аудиту.

Примітка. Розроблено автором.

Виокремлено чотири основних форми організації внутрішнього аудиту підприємства - створення відділу (служби) внутрішнього аудиту, аутсорсинг, аутстафінг, косорсинг. Ці форми організації мають переваги і недоліки, які узагальнені у додатку В.

Наскільки необхідно створювати службу внутрішнього аудиту повинні визначити виходячи з економічної доцільності. Для підприємств малого і середнього бізнесу функції внутрішнього аудиту може виконувати працівник, відповідно до посадової інструкції. Для таких фірм може бути застосований аутстафінг, коли на роботу буде прийнятий спеціаліст, який буде виконувати функції внутрішнього аудитора.

Однак, із збільшенням розміру фірми та у зв'язку з ускладненням процесів управління ним власники, які самостійно здійснюють керівництво справами, можуть відчувати, що, діяльність компанії не змінилася і знаходиться під контролем. Проте у більшості випадків в таких умовах власники не можуть повністю контролювати ситуацію. Тому важливою умовою є організація в компанії служби внутрішнього аудиту.

З іншого боку, якщо кермо влади в компанії передано менеджерам, які є найманими працівниками, а власники зосереджені лише на визначенні стратегії та напрямів розвитку бізнесу, і не звертають уваги на деталі управління підприємством, проблема контролю за діяльністю менеджерів і діяльністю компанії в цілому стає все більш важливою. У такій ситуації служба внутрішнього аудиту може забезпечити права власника та буде невід'ємною складовою системи корпоративного управління, оскільки основою розвитку теорії корпоративного управління є так звана проблема принципал-агент, яка складається в тому, що власник, якому належить майно, не управляє ним, а управитель, хоч і управляє майном, але не є його власником. При цьому не завжди інтереси та дії менеджменту відповідають інтересам самих власників [6, с.193].

Служба внутрішнього аудиту необхідна не тільки власникам з метою отримувати достовірну інформацію про діяльність компанії, а й керівному персоналу. Враховуючи основне завдання керівників, яким є ефективне управління підприємством і досягнення поставлених цілей, успіх залежить наскільки керівник володіє об'єктивною та цілісною інформацією, на основі якої він приймає рішення, і чи є ефективним контроль за виконанням управлінських

рішень. Керівники не завжди можуть провести об'єктивну оцінку ситуації. Навіть якщо керівництво вважає, що воно ефективно і повно здійснює контроль за всіма процесами, воно не завжди має час та спеціальні навички для збору та організації відповідної інформації.

Через свою специфіку внутрішній аудит має можливість доступу до інформації щодо майже всіх напрямів діяльності фірми та є важливим інструментом для її контролю, узагальнення та аналізу. Враховуючи це, використовуючи звіти внутрішнього аудиту, керівники всіх рівнів можуть приймати ефективніші управлінські рішення. Внутрішній аудит є об'єктивним джерелом інформації, який сприяє оцінці керівником, по-новому та неупереджено, якості виконання управлінських рішень [19, с.129].

Роль внутрішнього аудиту важлива у випадку компаній з розгалуженою мережею філій. Важливість внутрішнього аудиту в даному випадку визначається необхідністю головної чи материнської компанії отримувати актуальну, об'єктивну та повну інформацію щодо діяльності філій чи дочірніх компаній. Завдяки внутрішньому аудиту філії чи дочірні компанії мають можливість краще зрозуміти політику та процедури основної компанії.

Власниками та керівництвом підприємства, враховуючи різні аспекти, можуть бути створені інші контролюючі органи: контрольно-ревізійна служба, служба безпеки, відділ контролю якості тощо. Однак зазвичай проблема виникає, коли такі органи контролю, які діють паралельно на підприємстві значною мірою вони дублюють один одного, що, зазвичай, може призвести до економічної неефективності їх діяльності [39, с.16].

Важливу роль при розгляді питання щодо структури органів, які будуть здійснювати контроль у компанії відіграє стан контрольованого середовища та рівень корпоративної культури в цілому. У зв'язку необхідністю забезпечення ефективного контролю за діяльністю компанії та її безперебійного функціонування, створення служби внутрішнього аудиту повинно проходити в кілька етапів, завданнями яких є:

- обґрунтувати необхідність і визначити мету створення служби внутрішнього аудиту ;
- визначити пріоритети діяльності підприємства і відповідно та завдання, які стоять перед службою;
- визначити основні функції внутрішнього аудиту, які необхідні для досягнення мети;
- економічно обґрунтувати чисельності працівників і сформувати штат служби внутрішнього аудиту;
- визначити кваліфікаційні та етичні вимоги до потенційних працівників служби;
- встановити організаційний статус служби та основні точкові напрями її контакту з філіями підприємства;
- обґрунтувати місце внутрішнього аудиту в системі управління та внутрішнього контролю фірми;
- визначити основні засади співпраці з філіями та дочірніми підприємствами суб'єкта господарювання;
- розробити внутрішні нормативні документи, що регламентують процес внутрішнього аудиту [11, с. 36].

Перераховані вище етапи дозволяють власникам підприємства, в першу чергу, сформувати службу внутрішнього аудиту з необхідною кваліфікацією працівників з точки зору цілей діяльності компанії, крім того, організувати роботу служби з максимальною ефективністю, користю для підприємства з урахуванням власних інтересів та чинних нормативних документів.

При створенні служби внутрішнього аудиту важливим завданням є вирішення питання, яку організаційну структуру вона матиме. Варіанти останнього можуть включати підпорядкування внутрішньому аудиторі спеціалістів із різних підрозділів, які можуть здійснювати функції в межах основних завдань, які стоять перед внутрішнім аудитом, або підпорядкування внутрішнього аудитора материнської компанії аудиторам відповідних підрозділів внутрішнього аудиту. [19, с. 128].

Застосування організаційної форми аутсорсингу, яка передбачає повну передачу функції проведення внутрішнього аудиту зовнішньому консультанту, дозволить певною мірою заощадити на утриманні штатного персоналу та його технічній підтримці, оскільки компанії можуть використовувати послуги аутсорсингу не завжди, але коли виникає потреба.

Проте цей спосіб, на відміну від організації служби внутрішнього аудиту, значно знижує поінформованість суб'єктів, які проводять внутрішній аудит щодо специфіки та особливостей діяльності підприємства. Цей метод буде добре працювати в невеликих компаніях, які не можуть утримувати відділ внутрішнього аудиту на постійній основі.

Якщо говорити про використання послуг косорсингу як форми організації внутрішнього аудиту, то ці послуги передбачають розподіл функцій між службами компанії та зовнішньою спеціалізованою фірмою, яку залучають на етапі створення внутрішнього аудиту, обслуговування, і з метою вирішення певних завдань у процесі його функціонування. При використанні цього методу на підприємстві приймається рішення про створення служби внутрішнього аудиту, але в окремих випадках можуть залучатися фахівці спеціалізованої компанії або зовнішні консультанти. Така форма організації дозволяє якісно вирішувати поставлені завдання перед внутрішнім аудитом за розумні витрати [4, с.83].

Необхідність косорсингу виникає в певних випадках, найпоширенішими з яких є: необхідність проведення одноразових або спеціальних проектів внутрішнього аудиту; обмеження кадрового потенціалу власних служб внутрішнього аудиту. Компанія має можливість створити власний відділ внутрішнього аудиту, який володіє необхідними навичками та знаннями для виконання своїх функцій і досягнення поставлених цілей. Консультанти можуть надати пропозиції щодо розробки системи автоматизованої діяльності підрозділу внутрішнього аудиту з врахуванням вимог конкретного клієнта. Окрім налаштування програми, сторонні спеціалісти також можуть забезпечити та

навчити клієнта кваліфікованим персоналом для продовження виконання функцій внутрішнього аудиту [75, с.166].

В діяльності компанії, яку ми досліджуємо є доцільним створити службу внутрішнього аудиту, оскільки компаніє має розгалужену структуру. Слід зазначити, що незалежно від того, який підхід обере компанія, внутрішній аудит дозволить вирішити проблеми ефективного її функціонування, виявлення ризиків діяльності.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

1. На основі досліджень поглядів науковців і практиків доцільно визначити внутрішній аудит, як доцільно визначити внутрішній аудит, як незалежну об'єктивну діяльність, яка слугує з метою задовольнити потреби власників та менеджерів, сприяє досягненню поставлених цілей перед компанією з використанням системного підходу щодо оцінки різних аспектів та підвищенню ефективності процесів управління ризиками діяльності.

Пізнати зміст об'єкта можливо через його принципи. У науковій літературі і у стандартах виділяють різноманітні принципи внутрішнього аудиту. На основі проведеного дослідження принципи внутрішнього аудиту доцільно об'єднати у такі групи: етичні, методологічні, принципи організації внутрішнього аудиту.

2. Професійна діяльність внутрішніх аудиторів регулюють внутрішні стандарти, які повинні відповідати основним вимогам міжнародних стандартів, і призначені для забезпечення єдиного розуміння результатів внутрішнього аудиту.

3. Виокремлено такі основні форми організації внутрішнього аудиту для підприємств - створення відділу (служби) внутрішнього аудиту, аутсорсинг, аутстафінг, косорсинг.

РОЗДІЛ 2

ВНУТРІШНІЙ АУДИТ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Оцінка внутрішнім аудитором стану та ефективності системи обліку

У Міжнародних стандартах внутрішнього аудиту визначені складові діяльності компанії, за якими оцінюють ризики, достатність та ефективність контролю. Серед інших до них відносять: надійну і достовірну інформацію про економічну і господарську діяльність, результати і ефективність роботи компанії, стан зберігання майна, дотримання законодавства та зобов'язань. Всі ці складові базуються на обліковій інформації, яка повинна бути достовірною, а отже, ефективна система обліку є важливим чинником ефективного внутрішнього аудиту.

Менеджерам необхідна об'єктивна інформація про бізнес-процеси компанії, що потребує створення такої облікової системи, яка б розкривала всі напрями діяльності компанії, була оперативною, забезпечувала складання достовірної фінансової і статистичної звітності, сприяла формуванню стратегічних планів. [13, с. 83].

В. Єфімов визначає інформацію як мову бізнесу і вказує на такі проблеми використання інформації, як тут виникають проблеми співставності, узгодженості, координації, інформаційного порозуміння. Вимоги до інформації вимагають стандартизації її формування в системі права, обліку, аудиту і формування професійних стандартів. [24, с.279].

Ф.К. Беа, Е. Дихтл, М. Швайтцер визначають облікову систему як основу інформаційної системи, метою якої є надати інформацію для менеджменту [40, с. 21]

Л. Нападовська розглядає облікову систему як інформаційну систему, основою якої є інформація, яка не має меж [47, с.4]

Для ефективного менеджменту бізнес-результат повинен бути передбачуваним, а системи управління компанією повинна повною мірою використовувати функції обліку, включаючи прогнозування. Облікова інформація трансформується в знання менеджерів, які на її основі приймають управлінські рішення. Корисність економічної інформації у формуванні знань керівника може бути забезпечена лише шляхом застосування методів обліку, визначених обліковою політикою підприємства.[42, с.79].

Облікова система кожного підприємства має свою специфіку і залежить від зовнішніх та внутрішніх чинників, які впливають на господарську діяльність. На рис. 2.1. наведено перелік чинників, які визначають облікову систему підприємства. Перелік цих чинників може бути ширшим, залежно від соціально-економічних перетворень в Україні та світі та особливостей мікросередовища компанії.

Отже, облікова система є інформаційною системою, яка формується залежно від особливостей мікро- та макросередовища у відповідному інформаційному просторі, і залежить інституціональних та соціально-економічних факторів на глобальному рівні і рівні держави і від ресурсного забезпечення окремих суб'єктів господарювання.

При проведенні внутрішнього аудиту систему обліку розглядають через призму форм і методів ведення обліку, положень які направлені на регламентування організації та методики бухгалтерського обліку. Тому при проведенні внутрішнього аудиту необхідно визначити чи достовірно відображені в обліку і звітності факти господарської діяльності підприємства, виявити порушення і відхилення, встановити чи ефективно функціонують всі облікові підсистеми, чи задовольняє система обліку запити менеджерів, чи наявна комунікація між системою обліку і управлінням.

На етапі планування перевірки системи обліку внутрішній аудитор повинен дослідити та оцінити інформацію, яка характеризує:

- облікову політику й основні принципи ведення обліку як компанії і її структурних підрозділів;

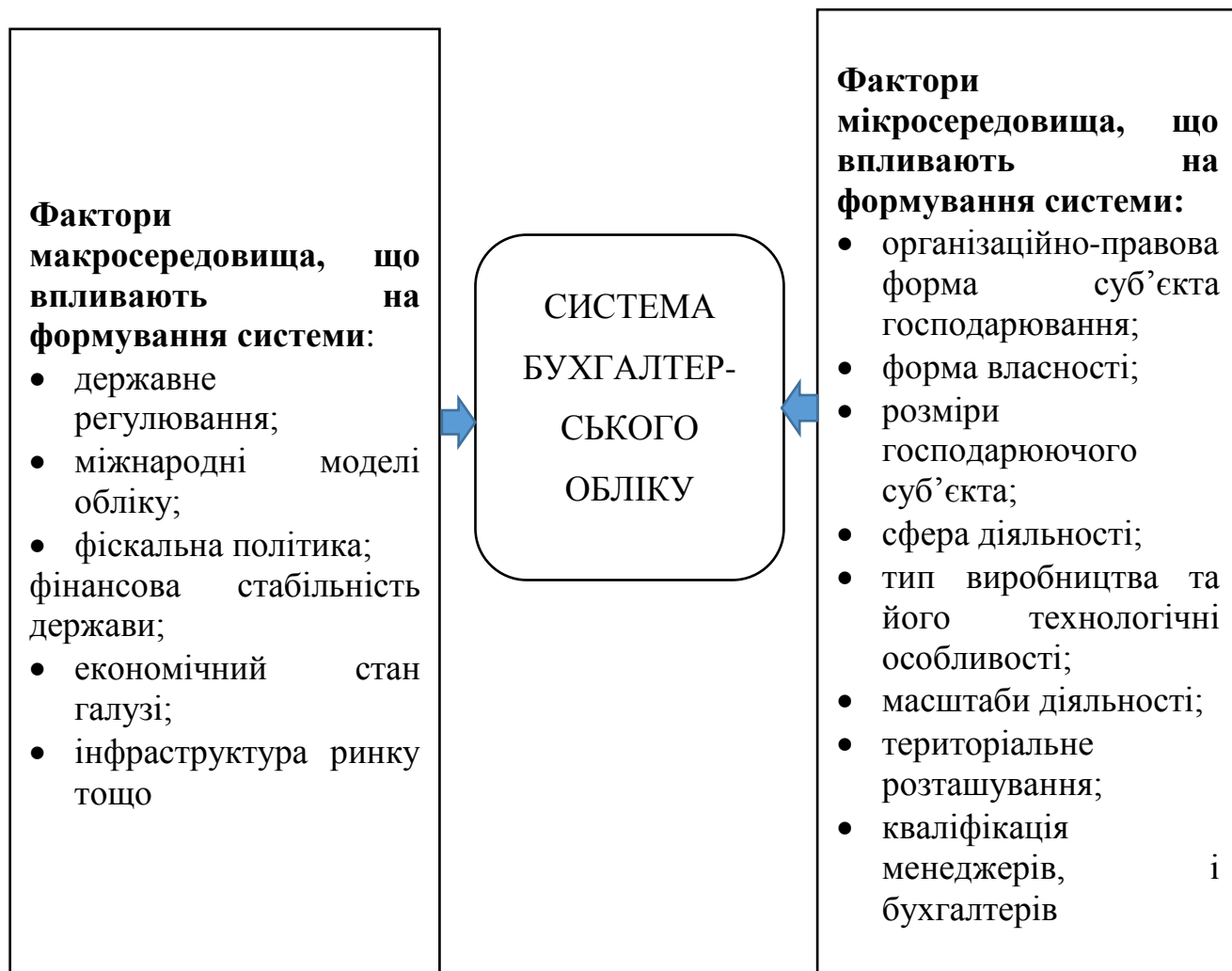

Рис.2.1. Фактори, які впливають на систему обліку

Примітка. Розроблено автором самостійно.

- організаційну структуру відділу, який відповідає за ведення обліку та підготовку і складання фінансової звітності;
- розподілення повноважень між обліковими працівниками;
- організацію складання, руху і зберігання первинних і зведених документів, в яких відображають факти господарської діяльності;
- порядок відображення в облікових регістрах фактів господарської діяльності узагальнення, узагальнення їх у звітності;
- використання інформаційних засобів та цифрових технологій в обліку;
- критичні напрями, які мають ризик викривлень облікової інформації;

- засоби внутрішнього контролю за окремими напрямками обліку.

Важливим напрямом в процесі внутрішнього аудиту системи обліку є тестування та опитування, використання яких дозволяє попередньо оцінити ступінь довіри до облікової системи, а також на етапі планування дозволяє виявити слабкі, проблемні зони, де можливе спотворення інформації, і в процесі збору доказів спотворень дозволяють визначити фактичний рівень довіри до існуючої системи обліку. Тому на етапі планування внутрішні аудиторі повинні оцінити основні положення облікової політики підприємства, а також вивчити та оцінити якість стандартів, положень і принципів, що стосуються організації та методології обліку на підприємстві. При проведенні внутрішнього аудиту слід брати до уваги фактори, які потенційно можуть сприяти обліковим помилкам, належним чином визначати пріоритети, а потім детально описувати їх у тестах внутрішнього аудитора та робочих документах. Різноманітність факторів, які впливають на ймовірність облікових помилок, слід ранжувати та створювати окремі тестові документи для кожної групи вибраних факторів. Це пов'язано з тим, що облікова система є підсистемою системи внутрішнього контролю. Тому ступінь довіри до системи бухгалтерського обліку визначається рівнем довіри до системи внутрішнього контролю [17, с.46].

Процес внутрішнього аудиту стану та ефективності системи обліку можна зобразити у вигляді схеми (рис.2.2).

Під час внутрішнього аудиту необхідно проводити оцінку організації обліку та відповідність нормативним документам, доцільності і повноти відображення змін в системі обліку. Таку перевірку внутрішній аудитор проводить за напрямками:

- 1) перевірка змін у системі внутрішнього контролю. На цьому етапі внутрішній аудитор повинен оцінити зміни, які виникли у системі внутрішнього контролю, окремих операцій і в цілому;

- 2) контроль за правильною трансформацією основної бази даних за умов зміни системи обліку. На зазначеному етапі внутрішній аудитор повинен: перевіряти відібрані дані на відповідність первинним даним або головній базі

даних старої та нової систем обліку; перевіряти всі зміни в основній базі при переході на нову систему обліку;

3) перевірка правильності та повноти інформації в новій системі обліку. На вказаному етапі внутрішній аудитор повинен: перевірити послідовність заходів у період, що охоплює дату переходу на нову систему; порівнянність даних відповідно у новій і старій системі обліку протягом усього розрахункового періоду.

Рис.2.2. Процес внутрішнього аудиту стану та ефективності системи обліку

Примітка. Розроблено автором самостійно.

При проведенні внутрішнього аудиту звітності доцільно перевірити повноту і достовірність звітності і відповідність її вимогам нормативних документів. Ця робота містить такі групи питань:

1) перевірка посадових обов'язків та облікової політики підприємства на відповідність нормам чинного законодавства України щодо дотримання: функцій головним бухгалтером; порядку взаємовідносин «керівник - головний бухгалтер»; визначених нормативними актами правил ведення первинних та зведених документів; комерційної таємниці; встановлених вимог до синтетичного та аналітичного обліку;

2) перевірка звітної інформації на відповідність вимогам чинного законодавства України. Внутрішній аудитор повинен перевірити дотримання: строків та форм звітності; вимог до складання звітності; вимог до складання консолідованої звітності, порядку відображення інформації у звітності дочірніх підприємств та філій; вимог до складу показників звітності; вимог щодо синтетичного й аналітичного обліку [12, с.310].

При проведенні внутрішнього аудиту, завданням якого є оцінка стану організації бухгалтерського обліку доцільно врахувати, що систему обліку господарських операцій можна вважати ефективною, якщо: господарські операції відображаються в періоді їх здійснення; операції в обліку достовірними та відображеними в правильних сумах; правильно оформлені регістри бухгалтерського обліку; зафіксовані відомості про операції, що мають значення для обліку та звітності; обмежена можливість зловживань.

Попередньо вивчивши систему обліку внутрішні аудитори повинні дати рекомендації щодо доповнення та адаптації до загальних вимог тих положень, які не включені в облікову політику або є суперечливими в різних структурних підрозділах. Рекомендації та пропозиції внутрішніх аудиторів щодо внесення змін повинні бути враховані обліковими працівниками при формуванні облікової політики на наступний період [8, с.10]. Крім фінансової та податкової інформації в системі бухгалтерського обліку повинна генеруватися інформація, необхідна для прийняття рішень, до якої можна віднести: інформацію про обсяг реалізації за філіями, керівниками, продукцією, часом тощо; про прибутковість компанії та її філій; про ефективну роботу маркетологів і менеджерів тощо. Тому ефективність процесу управління залежить від ефективності системи облікової

інформації, без якої неможливо зміцнити свої позиції на зовнішньому та внутрішньому ринках, досягти підвищення конкурентоспроможності, адже економіка пред'являє високі вимоги до управління бізнесом, збору даних і технології обробки на основі комп'ютерного обладнання та програмного забезпечення, і внутрішні стандарти бухгалтерського обліку компанії.

Отже, облікова система повинна бути економічно вигідна, витрати, направлені на її ефективне функціонування повинні бути меншими, ніж витрати через її неефективність. Проте такий оціночний показник є недосконалим, оскільки не характеризує інформацію з точки зору ефективності її використання, що потребує певної системи вимірювань. Ефективна система обліку повинна забезпечувати достовірну інформацію, необхідну для ефективного управління діяльністю суб'єкта господарювання; забезпечення безпеки майна та документів; запобігання розкраданню, пошкодженню та неправомірному використанню майна; знищенню та розголошенню інформації (включаючи відомості, що містяться в реєстрах бухгалтерського обліку, комп'ютерних базах даних). Крім того система обліку повинна сприяти ефективності бізнесу через процедури контролю виявлення невиробничих витрат; оптимізації податкових платежів, зміцнення облікової дисципліни.

Однак визначення ефективності системи бухгалтерського обліку є проблемою, якою повинні займатися економісти, щоб оцінити невизначеність, ризик і цінність інформації. Щоб бухгалтерська діяльність не здавалася тягарем для управлінського персоналу і отримувала від нього позитивну оцінку, працівники повинні самостійно визначати рентабельність своєї діяльності, враховуючи реальний внесок у процес прийняття рішень, балансувати результат їх діяльності з витратами, тобто визначити економічний ефект та економічну ефективність їх діяльності. Очевидно, що економічна оцінка ефективності бухгалтерського обліку здійснюється з точки зору користувачів інформації різного рівня та функціонального призначення, а також з погляду самої системи обліку. Ефективність заходів з удосконалення бухгалтерського обліку полягає в зниженні витрат праці, матеріалів і грошей, пов'язаних з управлінням. Більшість

заходів щодо організації облікового процесу не підлягають безпосередньому розрахунку ефективності в грошових одиницях і оцінюються за допомогою якісних показників. Водночас вони підвищують ефективність виробництва за рахунок інших функцій управління - контролю, регулювання, стимулювання. Кількісними показниками ефективності бухгалтерського контролю та аналізу є: річний економічний ефект; коефіцієнт економічної ефективності [7, с.32].

При проведенні внутрішнього аудиту доцільно оцінити чинники які впливають на ступінь довіри до системи обліку, наскільки достовірно відображена інформація у цій системі, ефективність її функціонування та корисність облікової інформації для менеджменту.

2.2. Внутрішній аудит фінансового стану підприємства

Важливим завданням внутрішнього аудиту є оцінка фінансового стану, виявлення слабких і сильних сторін діяльності підприємства. Окремі користувачі інформації мають різні вимоги до показників, на основі яких можна зробити висновок про фінансовий стан компанії (див. додаток Г).

Кожен із зацікавлених осіб використовує інформацію, відповідно до своїх інтересів. Топ-менеджерам важливо знати інформацію про достатність платіжних засобів, оптимальні співвідношення власного і залученого капіталу, обігову швидкість капіталу й причини її зміни, особливості фінансування окремих бізнес-процесів. Власникам важливо розуміти наскільки ефективно використовуються ресурси, стратегію розвитку підприємства. Результати оцінки фінансового стану використовують для планування, контролю та прогнозування [5, с.113].

Метою оцінки фінансового стану внутрішнім аудитором є забезпечення планомірного надходження фінансових і розміщення власного та залученого капіталу, що дозволить створити умови для ефективного функціонування компанії, отримання оптимального прибутку і усунення ризиків, пов'язаних з банкрутством. Мета внутрішнього аудиту фінансового стану може буде

досягнута в результаті виконання взаємозалежних завдань: оцінити фінансовий стан компанії на момент проведення внутрішнього аудиту; виявити тенденції і закономірностей розвитку компанії; визначити «вузькі» місця, які мають негативний вплив на фінансовий стан, ризики діяльності компанії; виявити резерви, які компанія може використати для покращення фінансового стану.

Обов'язковими для завдань, які вирішує внутрішній аудит при оцінці фінансового стану є такі умови. Виходячи з того, що при оцінці фінансового стану використовують значну частина інформації, яку формує система обліку, першою умовою є розуміння, що обліковій інформації притаманні певні обмеження, і знання правил обліку, які використовують при формуванні інформації. Друга умова – це володіння методами фінансового аналізу. Необхідно зазначити, що якісні оцінки при розгляді фінансових питань не є менш важливими, ніж кількісні результати. Якісними показниками, може бути загальна ситуація і проблеми, які необхідно вирішити, і відповідно вони будуть визначати і конкретні аналітичні методи й інтерпретацію результатів оцінки фінансового стану. Рівень необхідної точності результатів оцінки фінансового стану визначається конкретною ситуацією і цілями внутрішнього аудиту. Для забезпечення якісних характеристик необхідно оцінити надійність отриманої інформації, ступінь невизначеності й ризику [60, с.52].

Для вирішення конкретних завдань внутрішнього аудиту фінансового стану підприємства застосовують методи фінансового аналізу, серед яких можна виділити такі: горизонтальний або часовий аналіз – порівняння показників з попередніми періодами, планами, стратегіями; вертикальний або структурний аналіз полягає у визначенні структури підсумкових показників фінансового стану і розрахунку впливу кожної складової на результат; трендовий аналіз, коли порівнюють показники фінансового стану з попередніми періодами і визначають тренд, тобто зміни динаміки показника, коли на нього не впливають особливості окремих періодів; просторовий аналіз полягає у порівнянні показників фінансового стану підприємства з показниками конкурентів, з середніми ринковими

показниками, показниками галузі; факторний аналіз при якому визначають вплив окремих чинників на результативний показник використовуючи детерміновані чи стохастичні прийомів дослідження.

Третьою умовою є наявність програми дії, пов'язаних з визначенням конкретних цілей внутрішнього аудиту. Наприклад, поглиблений аналіз платоспроможності, який буде здійснений з метою прогнозування грошових потоків у майбутньому. Оцінка фінансового стану внутрішнім аудитором повинна бути проведена у певній послідовності (рис.2.3).

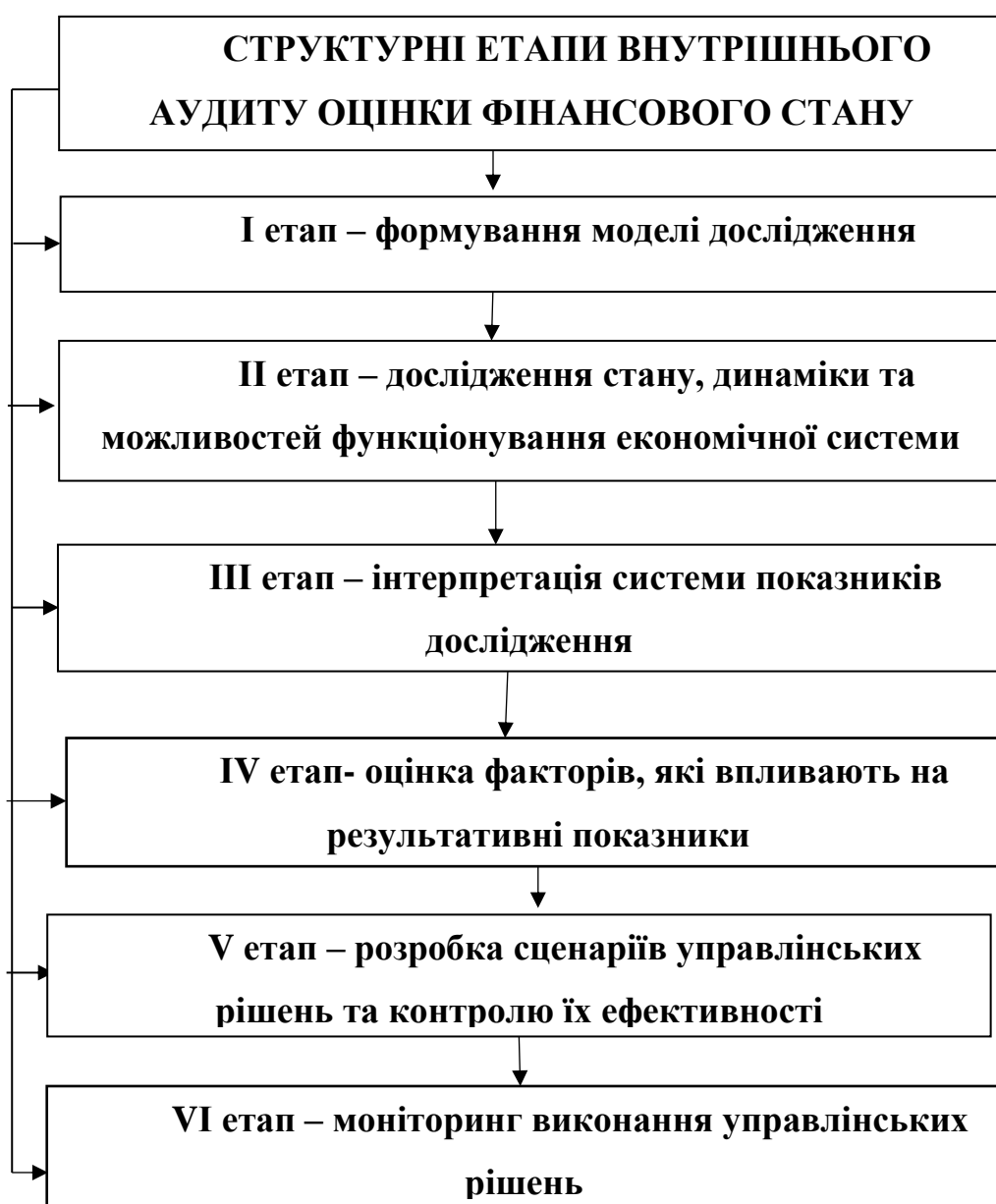

Рис.2.3. Етапи внутрішнього аудиту оцінки фінансового стану підприємства

Примітка. Розроблено автором самостійно.

З метою оцінки фінансового стану досліджуваного підприємства внутрішнім аудитором проведено аналіз стану майна і джерел його формування. При цьому використовують методи вертикального і горизонтального аналізу. Для аналізу досліджуваного підприємства використовуємо його звітність (додаток Д). В таблиці 2.1. розраховані показники стану майна підприємства.

Таблиця 2.1.

Аналіз структури та динаміки стану майна підприємства

тис.грн.

Назва показника	На кінець 2021 року	На кінець 2022 року	Відхилення	
			абсолютне	Відносне (%)
Всього майна,	395 497	525 553	130056	32,9
в т.ч.				
1. Необоротні активи	270 887	336 563	65676	24,2
- у % до валюти балансу	68,5	64,0	X	-4,5
в т.ч.				
1.1. Основні засоби (Зв)	142 727	142 934	207	0,1
- у % до валюти балансу	36,1	27,2		-8,9
- у % до необоротних активів	52,7	42,5		-10,8
1.2. Нематеріальні активи	14 108	13945	-163	-1,2
- у % до валюти балансу	3,6	2,7		-0,9
- у % до необоротних активів	5,2	4,1		-1,1
Незавершені капітальні інвестиції	114 052	174 420	60368	52,9
- у % до валюти балансу	28,8	33,2		4,4
- у % до необоротних активів	42,1	51,8		9,7
Довгострокові біологічні активи	-	5 264	5264	100
- у % до валюти балансу	-	1,0		100
- у % до необоротних активів	-	1,6		100
2. Оборотні активи	124 610	188 990	64380	51,7
- у % до валюти балансу	31,5	36,0		4,5
В т.ч.				
2.1. Запаси	57 808	85 942	28134	48,7
- у % до валюти балансу	14,7	16,4		1,7
- у % до оборотних активів	46,4	45,4		-1

Продовження табл. 2.1.

2.2. Поточні біологічні активи	8 498	18 783	10285	121
- у % до валюти балансу	2,1	3,6		1,5
- у % до оборотних активів	6,8	9,9		1,1
2.3. Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	22 655	43 351	20696	91,4
- у % до валюти балансу	5,7	8,2		2,5
- у % до оборотних активів	18,2	22,9		4,7
2.4. Дебіторська заборгованість за розрахунками	33860	29302	-4558	-13,5
- у % до валюти балансу	8,6	5,6		-3
- у % до оборотних активів	27,2	15,5		-11,7
2.5. Грошові кошти та їх еквіваленти	1 050	1 201	151	14,4
- у % до валюти балансу	0,3	0,2		-0,1
- у % до оборотних активів	0,8	0,6		-0,2
2.6. Інші оборотні активи	711	10 352	9641	1356
- у % до валюти балансу	0,2	2,0		1,8
- у % до оборотних активів	0,6	5,5		4,9

На основі аналізу структури та динаміки стану майна підприємства можна зробити висновки. Майно підприємства з звітний 2022 рік зросло на 130056 тис. грн, або на 32,9%. Частка необоротних активів у структурі майна підприємства становила початок періоду 68,5% і 64% - на кінець. Відповідно вона зменшилася на 4,5%. До складу необоротних активів підприємства входять: основні засоби - в структурі необоротних активів їх частка зменшилася від 52,7% до 42,5%; нематеріальні активи – їх частка в необоротних активах зменшилася на 1,1% і становить на кінець 2022 року – 4,1%; незавершені капітальні інвестиції займають найбільшу частку в складі необоротних активів, відповідно 42,1% на кінець 2021 року і 51,8% на кінець 2022 року; у 2022 році підприємство придбало довгострокові біологічні активи на суму 5 264 тис. грн., їх частка становить у необоротних активах 1,6%.

Оборотні активи на кінець 2022 року зросли на 64380 тис грн. (51,7%) і становлять 36% у структурі майна підприємства. В структурі оборотних активів

найбільшу частку займають запаси відповідно 46,4% і 45,4% на початок і кінець 2022р., дебіторська заборгованість за товари становить відповідно 18,2% і 22,9%, сума неоплачених покупцями і замовниками рахунків збільшилася на 20696 тис. грн. (91,4%) та становить на кінець періоду. Така тенденція призводить до залежності підприємства від фінансового стану партнерів. У 2022 році знизилася дебіторська заборгованість за розрахунками на 4558 тис грн. (13,5%). Збільшення оборотних активів на 64380 тис. грн. (51,7%) свідчить не лише про розширення діяльності підприємства, або вплив чинника інфляції, але й про зниження швидкості їх обороту, що викликає збільшення маси оборотних активів. Чим вища швидкість обороту запасів і дебіторської заборгованості, тим ефективніше працює підприємство.

Проведений аналіз структури та динаміки джерел формування майна за свідчить про наступне (див. табл. 2.2).

Таблиця 2.2.

Аналіз структури та динаміки джерел формування майна підприємства

тис.грн.

Показники	На кінець 2021року	На кінець 2022року	Відхилення	
			абсо- лютне	віднос- не
Всього капіталу	395 497	525 553	130056	32,9
1. Власний капітал	265 603	347 584	81981	31,0
у % до валюти балансу	67,2	66,1		-1,1
1.1. Зареєстрований (пайовий) капітал	843	843	-	-
у % до валюти балансу	0,2	0,2	-	-
у % до власного капіталу	0,3	0,2		-0,1
1.2. Додатковий капітал	6 646	6 646	-	-
у % до валюти балансу	1,7	1,3		-0,4
у % до власного капіталу	2,5	1,9		-0,6
Резервний капітал	43 373	43 373	-	-
у % до валюти балансу	11,0	8,3		-2,7
у % до власного капіталу	16,3	12,5		-3,8

Продовження табл. 2.2.

Нерозподілений (непокритий збиток)	прибуток	214 741	296 722	81981	38,2
у % до валюти балансу		54,3	56,5		2,2
у % до власного капіталу		80,8	85,4		4,6
2. Поточні зобов'язання		129 894	177 969	48075	37,0
у % до валюти балансу		32,8	33,9		1,1
2.1. Короткострокові банків	кредити	53 555	29 200	-24355	-45,5
у % до валюти балансу		13,5	5,6		-7,9
у % до зобов'язань		41,2	16,4		-24,8
2.2. Кредиторська заборгованість за товари, роботи і послуги		53 635	79 025	25390	47,3
у % до валюти балансу		13,6	15,0		1,4
у % до зобов'язань		41,3	44,4		3,1
2.3. Поточні зобов'язання за розрахунками		20794	82508	61714	296,8
у % до валюти балансу		5,3	15,7		10,4
у % до зобов'язань		16,0	46,4		30,4
2.4. Інші поточні зобов'язання		1 910	4 503	2593	135,8
у % до валюти балансу		0,5	0,9		0,4
у % до оборотних активів		1,5	2,5		1,0

Дані таблиці дозволяють зробити висновки. Власний капітал підприємства зріс у 2022 році на 81981 тис. грн., або на 31%. У структурі джерел майна власний капітал протягом року зріс від 66,1% до 67,2% (на 1,1%). У структурі власного капіталу найбільшу частку складає нерозподілений прибуток 80,8% на кінець 2021 року і відповідно 85,4% на кінець 2022 року. За рік нерозподілений прибуток зріс на 81981 тис. грн. (38,2%). Негативно можна оцінити тенденцію до збільшення поточних зобов'язань підприємства, які зросли на 48075 тис. грн. (37,0%). Найбільшу частку в структурі поточних зобов'язань займає кредиторська заборгованість за товари, відповідно 41,3% і 44,4% на початок і кінець 2022 року. Така заборгованість зросла на 25390 тис. грн (47,3%). Майже у три рази зросли поточні зобов'язання за розрахунками на 61714 тис. грн.

В ході аналізу фінансового стану розраховані показники фінансової стійкості. (таблиця 2.3).

Таблиця 2.3

Аналіз показників фінансової стійкості

№ з/п	Показники	Оптимальне значення	За 2021 рік	За 2022 рік	Відхилення
1	Коефіцієнт автономії (фінансової незалежності)	Кавт (>0,5)	0,67	0,66	-0,01
2.	Коефіцієнт фінансової стабільності	Кфс (>1)	2,04	1,95	-0,09
33.	Коефіцієнт забезпечення власними оборотними коштами	Кзвок (>1)	-0,08	0,11	0,19
4.	Коефіцієнт ефективності використання активів	Ква (за рік) Ріст	0,22	0,12	-0,1
5.	Коефіцієнт ефективності використання власного капіталу	Кввк Ріст↑	0,33	0,18	0,15
6.	Коефіцієнт співвідношення необоротних і оборотних активів	Кна/обор	2,17	1,78	-0,39

Підприємство є достатньо автономним так, як коефіцієнт автономії становить на кінець 2022 року 0,66, що є вищим нормативного значення. Коефіцієнт фінансової стабільності за 2022 рік рівний 1,95, він зменшився на 0,09, що не суттєво для підприємства. Коефіцієнт забезпечення власними оборотними коштами підприємства зріс і з від'ємного значення став 0,11. Однак, він суттєво нижчий нормативного рівня, що говорить про те, що у підприємства недостатньо власного оборотного капіталу. Знизилися коефіцієнти використання активів та власного капіталу.

Значення показників платоспроможності, фінансової стійкості та їх динаміка пов'язані з показниками фінансової незалежності підприємства, і при

зниженні фінансової незалежності погіршується платоспроможність підприємства.

Оптимальні значення показників ліквідності та їх розрахунок для досліджуваного підприємства наведено в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4.

Аналіз показників ліквідності

№ п/п	Показники	Оптимальне значення показника	За 2021 р.	За 2022 р.	Відхилення
1.	Коефіцієнт покриття (загальної ліквідності)	Кп (>1)	0,96	1,06	0,1
2.	Коефіцієнт швидкої ліквідності	Кшл (0,6-0,8)	0,44	0,42	-0,02
3.	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Кабл (0,2-0,35)	0,008	0,007	-0,001

Отже, оцінка платоспроможності показала, що підприємство спроможне погасити на кінець 2022 р. за рахунок усіх оборотних коштів – 106 % короткострокових зобов'язань (значення цього показника зросло тримається в межах рівня оптимального). За рахунок грошових коштів і коштів у розрахунках з дебіторами підприємство зможе погасити лише 42 % (у 2021 році - 44%) поточних зобов'язань. Цей показник нижчий норми. За рахунок грошових коштів можна погасити тільки 0,7% короткострокових зобов'язань, що значно нижче нормативного показника. Значення коефіцієнтів ліквідності у 2022 році говорить про критично низьку платоспроможність підприємства, оскільки лише коефіцієнт покриття знаходиться в межах норми. Менеджменту слід розробити заходи з виходу підприємства з кризи, в першу чергу переглянути маркетингові показники, оптимізувати рівень витрат.

2.3. Оцінка внутрішнім аудитором ефективності системи управління

Для власників і потенційних інвесторів важливим є внутрішній аудит інформації, дозволяє зробити висновок про ефективність та надійність розподілу коштів. Крім фінансово-економічних показників важлива якість менеджменту, тобто ефективність системи управління підприємством, її адекватність стратегії, цілям і завданням.

Ефективність управління визначається впливом системи менеджменту на досягнення кінцевої мети або ступенем використання потенційних можливостей компанії у заданих умовах. Менеджмент можна назвати ефективним за таких основних умов (рис.2.4).

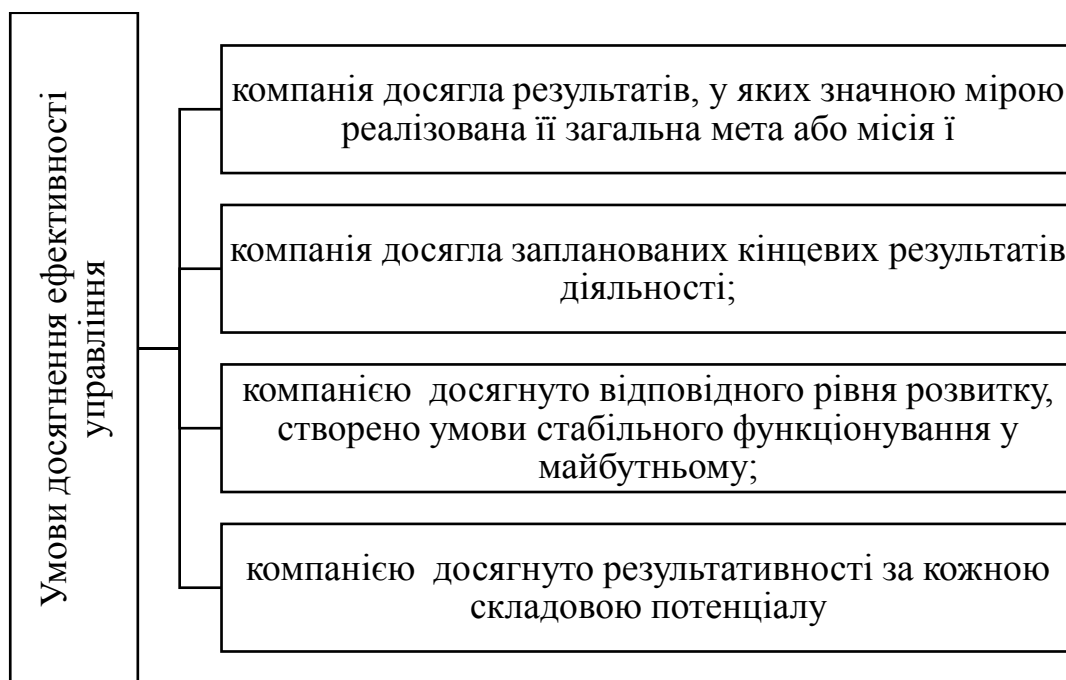

Рис.2.4. Умови досягнення ефективності управління

Примітка. Розроблено автором самостійно.

Ефективність управління характеризується співвідношенням загальних результатів дій менеджерів, забезпеченням оптимальної структури об'єкта управління, своєчасною розробкою необхідних рішень і їх впровадженням, досягненням визначених цілей, реалізацією потенційних можливостей компанії, яких можна досягти оптимально використовуючи ресурси і враховуючи потреби

ринку з витратами, які пов'язані з отриманим результатом діяльності підприємства і функціонування апарату управління. В наукових джерелах нема єдиного підходу до визначення та оцінки ефективності системи менеджменту, однак науковці наводять напрями і показники оцінювання ефективності управління (додаток Е).

Внутрішній управлінський аудит, так ще називають аудит стану та ефективності менеджменту, відносять до діагностичного обстеження технологій управління, спрямованого на оцінку їх фактичної ефективності та внесення необхідних коректив у процес управління на основі методології аудиторської діяльності та розроблених робочих завдань [2, с.70].

Метою внутрішнього аудиту системи управління є оцінка рівня готовності працівників підприємства до ефективної роботи в умовах з врахуванням ризиків внутрішнього і зовнішнього середовища. На основі такої оцінки розробляють програму заходів, і розраховують витрати, які необхідні для вдосконалення системи менеджменту, рекрутингу і підвищення кваліфікації працівників. Отже, внутрішній аудит системи менеджменту є ефективним інструментом діагностики, що обслуговує інформаційні потреби процесу вдосконалення управління підприємством. Основними етапами цього процесу є:

- оцінка поточного стану ефективності управління;
- оцінка результатів господарської діяльності в короткостроковій, середньостроковій і довгостроковій перспективі та у вигляді ефективності окремої управлінської діяльності;
- визначення необхідних особливостей управлінської діяльності в короткостроковій та довгостроковій перспективі на основі розробки стандартів, нормативів ефективності системи управління, необхідних результатів ефективності системи ситуаційних умов; створення плану дій, що забезпечує перехід від поточного стану ефективності до нормативного (бажаного) [33, с.89].

Створення плану передбачає визначення переліку дій, які зміцнять практику управління бізнесом. Попередньо розробляється детальна стратегія вдосконалення управління, що об'єднує різні напрямки оптимізації, спрямовані на максимальну довгострокову ефективність підприємства в цілому; · практична реалізація плану вдосконалення управління компанією. Існують специфічні методи внутрішнього аудиту системи управління підприємством, до яких належать: експертне дослідження, аналіз документів та збір даних, формалізований опис процедур, побудова діаграм та моделювання процесу управління та його ключових функцій – на основі технології структурного аналізу та проектування (Structured Analysis) and Techniques - SADT), а також методи аналізу системи управління та стану її елементів, причинно-наслідкового аналізу, методи аналізу майбутнього, методи порівнянь (порівнянь) [41, с.93].

Ефективність управління визначається адекватністю управлінської діяльності щодо суб'єкта управління. Загрози, що виникають у сфері управління, визначаються такими факторами, як складність самої системи управління, структура компанії (наявність філій, відокремленість філій по регіонах або значна роздрібна мережа); особистість менеджера. Загрози у сфері управління, стандарти аудиту та практики внутрішнього аудиту включають:

- одноосібне управління (відсутність нагляду з боку власників або учасників);
- наявність у системі «абсолютних повноважень» – фахівців вузького профілю (юристи, спеціалісти з операцій з цінними паперами, податкового менеджменту. Їх самовпевненість та абсолютизація професійних знань управлінським персоналом може призвести до суттєвих правових помилок;
- наявність у системі управління безвідповідальних людей. Найчастіше це родичі топ-менеджерів чи власників бізнесу. У такій ситуації внутрішньому аудитору практично неможливо забезпечити належне функціонування системи внутрішнього контролю, відсутній чіткий розподіл компетенцій і, як наслідок, відповідальність за прийняті рішення;

- відсутність чітко сформульованої мети дій, стратегічних і тактичних цілей разом із програмами їх досягнення, відомих і зрозумілих усім працівникам системи управління.

Запобіжні заходи внутрішнього аудиту можуть бути чисто теоретичними - спробувати виправити ситуацію шляхом розробки нової структури системи управління, перерозподілу прав і обов'язків контрагентів і тощо. Однак для цього потрібна політична воля керівництва або власника. Якщо такої волі немає, то організація внутрішнього аудиту в такій системі управління безперспективна. Технологія внутрішнього контролю управлінських рішень призначена для досягнення таких цілей:

- визначення ефективності управління підприємством в цілому;
- оцінка раціональності процедур прийняття управлінських рішень;
- аналіз розподілу повноважень управлінського персоналу та інформаційної системи підтримки прийняття рішень на підприємстві [56, с.151].

Внутрішній аудит виявляє недоліки в управлінні діяльністю підприємства, а також є основою для формування рекомендацій щодо вдосконалення управління та запобігання кризовим ситуаціям.

Ефективність системи менеджменту характеризується відношенням витрат на реалізацію функцій менеджменту до результатів діяльності компанії. Тому система показників ефективності управління повинна оцінювати здатність керівництва підприємством справлятися з проблемами, що виникають у процесі його діяльності. У той же час показники ефективності також повинні відображати зміни в загальному стані системи управління і підприємства в цілому внаслідок зусиль керівництва. Зусилля керівництва можна певною мірою оцінити кількісно через величину управлінських витрат (рис. 2.5).

Найбільш вживаним показником ефективності управління є співвідношення між загальним або кінцевим результатом виробництва до загальних витрат на управління. До показників ефективності системи менеджменту, які дозволяють оцінити його кількісно, слід віднести також економію живої та втіленої праці в

системі менеджменту, що проявляється зниженням трудомісткості операцій і управлінських процедур.

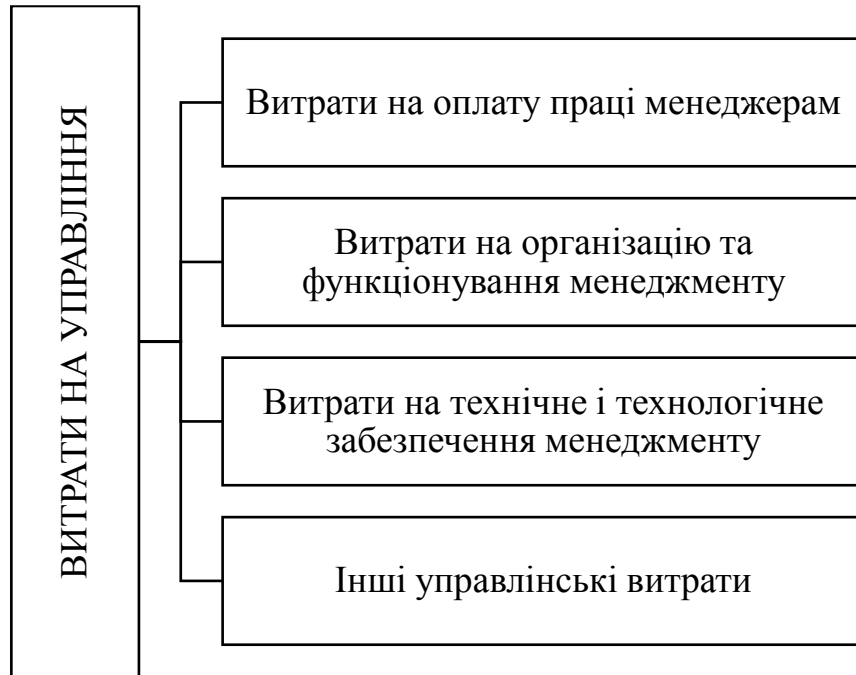

Рис.2.5. Витрати на управління.

Примітка. Узагальнено автором на основі [53; 54]

Це сприяє зменшенню кількості працівників в управлінській команді. Тому другим загальним показником ефективності системи управління є співвідношення результату виробництва (обсяг реалізації продукції, обсяг валового прибутку) до чисельності працівників управління. Крім вищезазначених, для оцінки здатності системи управління забезпечувати кращу загальну результативність діяльності підприємства використовуються й інші кількісні показники.

Проте результативність і ефективність управління залежать від системності дій працівників служб і функціональних підрозділів, від раціонального розподілу повноважень і відповідальності між ними, від ступеня вдосконалення управлінських процедур тощо. З огляду на це, для оцінки конкретних сторін діяльності управлінських працівників пропонується використовувати показники, що характеризують специфіку управлінської праці [56, с.141].

Досить часто виникає необхідність не тільки оцінити ефективність управління в цілому, а й оцінити ефективність роботи окремих працівників. Така оцінка дозволяє вищому керівництву визначити свій внесок у загальні результати діяльності компанії та внести відповідні зміни в систему мотивації своєї праці. Оцінка повинна проводитися з урахуванням сфери відповідальності кожного керівника щодо функцій, які він виконує відповідно до посадових обов'язків. Тому для фінансового менеджера важливо ефективно управляти фінансовими потоками, доходами і витратами підприємства, досягати підвищення рентабельності активів і капіталу підприємства, ринкової вартості його акцій, мінімізувати дебіторську заборгованість і зобов'язання підприємства, рівень фінансового ризику, уникнення фінансових санкцій проти компанії, оптимізація податкових платежів, ефективний пошук фінансових ресурсів, збільшення частки реінвестованого капіталу в грошових активах компанії тощо. Для менеджера з маркетингу важливими показниками ефективності будуть: відсоток просування на ринок нових видів продукції, продовження життєвого циклу продукції, що випускається компанією, впровадження ефективних форм перед- і післяпродажного обслуговування споживачів, збільшення частки ринку, ефективність рекламної кампанії (співвідношення витрат на рекламу до можливості збільшення доходів від реалізації продукції), розробка нових методів просування продукції, розвиток нових каналів товаропотоку та інші [16, с.6].

Подібні показники можуть бути встановлені для кожного працівника апарату управління, який має певне коло обов'язків. Однак керівник повинен знати, що різні показники можуть мати різну вагу, яка визначається в контексті стратегічних або тактичних цілей компанії. Зокрема, для підприємства, яке обрало наступальну стратегію, менеджер з маркетингу буде враховувати показники виведення на ринок нових товарів або завоювання нових сегментів ринку, ефективність рекламної діяльності та ін. При реалізації оборонної стратегії на підприємстві більше уваги слід приділяти показникам продовження життєвого циклу товару, розвитку нових форм післяпродажного обслуговування та нових методів стимулювання збуту.

Таким чином, система оцінки діяльності керівників різних рівнів управління та функціональних сфер повинна включати такі етапи:

1. У контексті загальної стратегії організації встановлюються цілі окремих підрозділів, які формулюються у вигляді системи планових показників, що мають числову розмірність і терміни виконання.

2. Експертним методом визначається вага кожного показника в їх загальній кількості (сума вагових коефіцієнтів дорівнює 1).

3. Наприкінці планового періоду керівник визначає ступінь досягнення кожного показника конкретним структурним підрозділом, яким керує керівник, робота якого оцінюється; це можна виміряти за п'ятибальною шкалою [4, с.82].

Внутрішній аудит надає оцінку та пропозиції з удосконалення корпоративного управління, а саме:

- популяризація етичних норм і цінностей в компанії;
- ефективне управління діяльністю компанії та відповідальний підхід до роботи;
- забезпечення виконавців відповідною інформацією щодо ризиків і питань контролю на підприємстві.

Внутрішні аудитори повинні оцінювати структуру, реалізацію та ефективність цілей, програм і діяльності менеджменту з питань етики, а також те, чи відповідає система управління стратегії та цілям діяльності фірми.

Отже, внутрішній аудит ефективності управління підприємством – це комплексна оцінка, спрямована на: виявлення його недоліків і позитивних сторін щодо стратегічних цілей підприємства; оцінку конкретних факторів впливу на його діяльність; визначення змісту та послідовності комплексу робіт, спрямованих на вдосконалення корпоративного управління підприємством. Результати внутрішнього аудиту мають значення для: підвищення конкурентоспроможності суб'єктів господарювання та ефективності їх діяльності; здійснення ефективного управління та контролю; розвитку інвестиційних процесів; забезпечення довіри інвесторів.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

1. При проведенні внутрішнього аудиту систему обліку розглядають через призму форм і методів ведення обліку, основних положень які регламентують організацію та методика бухгалтерського обліку. Тому при проведенні внутрішнього аудиту необхідно визначити чи достовірно відображені в обліку і звітності факти господарської діяльності підприємства, виявити порушення і відхилення, встановити чи ефективно функціонують всі облікові підсистеми, чи задовольняє система обліку запити менеджерів, чи наявна комунікація між системою обліку і управління. Дослідження дозволили зробити висновок про належну ефективність системи обліку на досліджуваному підприємстві.

2. Важливим напрямом в процесі внутрішнього аудиту системи обліку є тестування та опитування, використання яких дозволяє попередньо оцінити ступінь довіри до облікової системи, а також на етапі планування дозволяє виявити слабкі, проблемні зони, де можливе спотворення інформації, і в процесі збору доказів спотворень дозволяють визначити фактичний рівень довіри до існуючої системи обліку.

3. Важливим завданням внутрішнього аудиту є оцінка фінансового стану, виявлення слабких і сильних сторін діяльності підприємства. В роботі проведено фінансовий аналіз діяльності підприємства, виявлені проблеми і загрози діяльності.

4. Метою внутрішнього аудиту системи управління є оцінка рівня готовності працівників підприємства до ефективної роботи в умовах з врахуванням ризиків внутрішнього і зовнішнього середовища. На основі такої оцінки розробляють програму заходів, і розраховують витрати, які необхідні для вдосконалення системи менеджменту, рекрутингу і підвищення кваліфікації персоналу.

РОЗДІЛ 3

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ

3.1. Оцінка ефективності діяльності внутрішніх аудиторів

Доцільно зазначити, що в сучасних умовах, важливе значення має контроль за якістю та ефективністю внутрішнього аудиту. У науковій літературі розмежовують поняття ефективності та якості. Однак доцільно зазначити, що якість тісно пов'язана з ефективністю, і має прямий вплив на неї. Підвищення якості внутрішнього аудиту сприяє підвищенню його ефективності.

З метою здійснення контролю за якістю організації й проведеного внутрішнього аудиту, доцільно усвідомити необхідність його застосування власниками і топ-менеджерами, оскільки дуже часто вони розуміють аудит як виключно діяльність, яка спрямована на перевірку фінансової звітності [38, с.83].

З метою проведення контролю якості функціонування внутрішнього аудиту топ-менеджери повинні володіти повною та об'єктивною інформацією про стан функціонування компанії та її підрозділів.

Як було зазначено вище, підґрунтям внутрішнього аудиту у вітчизняній практиці є застосування міжнародних стандартів, що сприяє наближенню норм і принципів його організації й методики до світових вимог. Застосування внутрішнім аудитором міжнародних стандартів сприяє зниженню ризику допущення аудиторами при проведенні аудиторських перевірок. А контроль якості та ефективності внутрішнього аудиту буде стимулювати службу внутрішнього аудиту проводити свою діяльність відповідно з вимогами стандартів, внутрішньої політики та стратегій розвитку компанії.

Необхідно врахувати, що саме керівник служби внутрішнього аудиту буде нести відповідальність за його організацію і проведення, формування звіту за її результатами на основі чого будуть прийматися управлінські рішення.

Керівник служби внутрішнього аудиту несе відповідальність за звітування щодо заключних результатів консультаційних завдань. При виконанні

консультаційних завдань можуть бути виявлені недоліки системи корпоративного управління, управління ризиками. Якщо такі недоліки є значними для компанії, інформацію щодо них необхідно надати вищому виконавчому керівництву [2]. У міжнародному стандарті внутрішнього аудиту 2400 «Звітування результатів» [45] визначені критерії звітування.

Керівник служби обов'язково повинен підготувати і подати всю необхідну інформацію про недоліки і напрями вдосконалення внутрішнього контролю власнику і топ-менеджерам і прияти реалізації рекомендацій. Контроль за якістю внутрішнього аудиту здійснюють шляхом тестування за такими напрямками:

- перевірка дотримання стандартів аудиту, якості аудиторських процедур. Оцінка дотримання розроблених стандартів і якості процедур аудиту можлива вибірковою перевіркою робочих документів. Тестування дозволить визначити, чи відповідають стандартам процедури і способи внутрішнього аудиту, і можливість їх корегування;
- виявлення недоліків, які не були виявлені і попереджені системою внутрішнього аудиту у діяльності підрозділів підприємства або у функціонуванні процесів [43, с.67].

Внутрішній аудит буде ефективний, якщо за його результатами досягнута його мета - підвищення ефективності діяльності фірми, зниження непродуктивних втрат, усунення випадків шахрайства. У рекомендаціях за результатами внутрішнього аудиту доцільно надати конструктивні пропозиції щодо покращення удосконалення аспектів, по яких проводилася перевірка.

Ефективність передбачає оцінку співвідношення витрат на внутрішній аудит з результативністю її функціонування. Це питання розглядається власниками при організації служби внутрішнього аудиту. Одна, необхідно врахувати, що витрати на внутрішній аудит не можна скорочувати не впливаючи на його якість. Тому щодо внутрішнього аудиту не може бути використаний загальноприйнятий критерій оцінки економічної ефективності, який розраховують відношенням кінцевого результату діяльності до понесених витрат. В науковій літературі рекомендують використовувати не відносні, а

абсолютні показники, які дають змогу оцінити загальну ефективність роботи служби внутрішнього аудиту [9, с.87].

У процесі а проведення внутрішнього аудиту виділяють наступні ефекти:

- економічні – припинення незаконного, нецільового, неефективного та нераціонального витрачання ресурсів компанії. Необхідно, щоб з часом кількість таких порушень, виявлених службою внутрішнього аудиту, наближалася до мінімуму;

- організаційні – оптимізація структури підприємства, зумовлена здійсненням заходів за результатами внутрішнього аудиту;

- соціальні – підвищення довіри зовнішніх контрагентів (державних органів, постачальників, покупців, контролюючих органів, інвесторів, суспільства) та внутрішніх контрагентів (власників, працівників) до компанії через забезпечення прозорості її діяльності та якості менеджменту.

В результаті визначити ефективність функціонування служби внутрішнього аудиту (ΣEBA) можна за формулою:

$$\Sigma EBA = E_e + O_e + C_e, \quad (3.1)$$

де E_e – економічний ефект;

O_e – організаційний ефект;

C_e – соціальний ефект.

Діяльність служби внутрішнього аудиту можна оцінити за визначеними кількісними та якісними критеріями (рис.3.1). Під критерієм розуміють ознаку, на підставі якої проводять подальшу оцінку досягнення менти. Необхідно, щоб кількість критеріїв була достатня, але не безмежна.

Оцінку ефективності функціонування внутрішнього аудиту слід розглядати з різних аспектів. Залежно від того, хто оцінює внутрішній аудит (керівництво компанії чи зовнішні аудитори), встановлюється методологія та процес оцінювання. Керівництво цікавитимуть, насамперед, показники ефективності: зменшення витрат, усунення втрат від недоліків, шахрайства і порушень, доцільність функціонування служби внутрішнього аудиту.

Рис.3.1. Критерії ефективності внутрішнього аудиту

Примітка. Узагальнено автором на основі [9; 74]

Зовнішні аудитори звертають увагу на об'єктивність та ступінь довіри до внутрішніх аудиторів, маючи можливість використовувати їх роботу при проведенні обов'язкового зовнішнього аудиту. Залежно від напрямку оцінки

ефективності внутрішнього аудиту будуть використані різні показники. В додатку Ж наведені кількісні та якісні показники процесу внутрішнього аудиту.

Ефективність внутрішнього аудиту доцільно контролювати на основі моніторингу за допомогою аналітичних методів. Ця процедура буде ще ефективнішою, якщо вона доповнить перевірку документів господарської операції. Оцінити контроль за результатами внутрішнього аудиту можна з метою забезпечення впевненості вищого керівництва компанії в отриманні високоякісних послуг, що надаються компанії внутрішнім аудитом [74, с.280].

Оцінка контролю якості внутрішнього аудиту повинна враховувати такі аспекти: дотримання стандартів та кодексу етики, що включає своєчасні коригувальні дії для усунення значних випадків невідповідності; визначення відповідності положення про службу внутрішнього аудиту меті та завданням, які поставлені перед нею, політиці та процедурам; результативність і регулярність заходів, спрямованих на підвищення якості аудиту [73, с.217].

Щоб зробити об'єктивні висновки, необхідно дослідити можливості та фактори, які вплинули на негативні зміни у зв'язку зі зміною технологічних процесів, функціонування підприємств та системи стимулювання роботи матеріально відповідальних осіб. Після виявлення слабких місць в одній із сфер діяльності підприємства слід звернути увагу на здійснення профілактичних дій у цій сфері.

Контроль якості внутрішнього аудиту має базуватися як на внутрішній оцінці (зробленій на основі безперервного та періодичного аналізу діяльності), так і на зовнішньому аналізі (такий контроль повинен здійснювати кваліфікований незалежний експертом або група експертів, які не є працівниками підприємства).

Визначення завдань контролю якості внутрішнього аудиту при внутрішній і зовнішній оцінці наведено в додатку И.

Пропозиція щодо оцінки компетенції зовнішніх експертів повинні ґрунтуватися на професійному судженні, яке враховує професійний досвід та підтверджену професійну кваліфікацію осіб, відібраних для аудиту. Крім того,

після аналізу контролю якості внутрішнього аудиту необхідно запровадити наступний моніторинг, який регулює однойменний Міжнародний стандарт внутрішнього аудиту 2500. На цьому етапі керівником внутрішнього аудиту повинна бути розроблена та підтримана система моніторингу, а результати, повідомлені бути повідомлені керівництву [63, с.190].

Моніторинг виконання рекомендацій передбачає проведення працівниками внутрішнього аудиту заходів, за результатами аудиту оцінки якості. З метою звільнення служби внутрішнього аудиту від відповідальності за невиконання її рекомендацій вона повинна вимагати від керівництва суб'єкта аудиту письмових пояснень щодо наведених у звіті пропозицій та рекомендацій із зазначенням того, які будуть виконані, а які – відхилені, також причини [67, с.7]. Важливо, щоб підприємство здійснювало постійний моніторинг та контроль діяльності, де внутрішній аудит за результатами оцінки довів свою ефективність.

Наступним кроком є забезпечення того, щоб головний аудитор розробив і підтримував систему моніторингу реакції на результати, повідомлені керівництву. Враховуючи викладене, оцінка контролю за ефективністю внутрішнього аудиту підприємства полягає в попередньому роз'ясненні специфіки підприємства, його стратегічних альтернатив, визначенні оптимальних прикладів практик управління фінансами та діяльністю компанії.

Потім на основі рекомендацій, з урахуванням ступеня їх важливості, важливо розробити комплексний план створення моделі, яка дозволить забезпечити ефективне функціонування компанії.

Таким чином, за результатами дослідження можна констатувати важливе значення не тільки проведення внутрішнього аудиту, а й контролю за його якістю, що, є важливим напрямком забезпечення ефективного функціонування компанії.

Для ефективного контролю якості внутрішнього аудиту доцільно розробити та задокументувати стратегічний план розвитку підприємства та комплекс контрольно-планових заходів для забезпечення його реалізації. Також

важливим завданням є забезпечити ефективність контролю за якістю внутрішнього аудиту та можливість її коригування.

3.2. Розвиток внутрішнього аудиту в умовах використання діджітал-технологій

Штучний інтелект, блокчейн, Інтернет речей пропонують величезні можливості для створення конкурентних переваг у бізнесі. Однак, використовуючи їх, компанії беруть на себе вищий рівень ризику, тому управлінський персонал повинен розглянути способи його мінімізації. Використання аналітики та технологій, що працюють з великими даними, підвищує ефективність прийняття рішень, дає можливість створювати нові бізнес-моделі та екосистеми, покращувати клієнтський досвід. У той же час компанії всіх типів очікують, що їхні бізнес-рішення базуватимуться на надійному аналізі даних. Тому питання оцінки ризику використання технологій і даних стають все більш актуальними.

В сучасних реаліях світ переходить у цифровий формат, і для внутрішнього аудиту важливим є розвиватися разом із світовими тенденціями. Менеджери та власники компаній хочуть, щоб внутрішній аудит був прогресивним та сучасним, здатним допомагати протистояти ризикам ринку. На основі дослідження, яке проводила група EY Growth Barometer, серед опитаних керівників компаній 73% уже застосовують штучний інтелект, чи планують його застосовувати в найближчі два роки. Ще два роки тому 74% опитаних заявляли, що не мають планів щодо застосування штучного інтелекту [69].

Готовність внутрішнього аудиту до цифрової трансформації полягає насамперед у наявності навичок і компетенцій для надання стратегічного консультування та проведення аудиту ризиків, пов'язаних з цифровим оновленням компанії. Крім того, функція внутрішнього аудиту повинна трансформувати власні процеси та послуги, зосередившись на використанні даних і цифрових технологій. Зараз на послуги внутрішнього аудиту впливає

лише обмежений діапазон технологій, включаючи планування ресурсів підприємства (ERP), хмарні технології, великі дані та аналітику [55]. Однак перелік технологій, які повинні розуміти служби внутрішнього аудиту, стрімко зростає. PwC визначила 8 ключових інноваційних технологій, які незабаром матимуть великий вплив на світ (рис. 3.2).

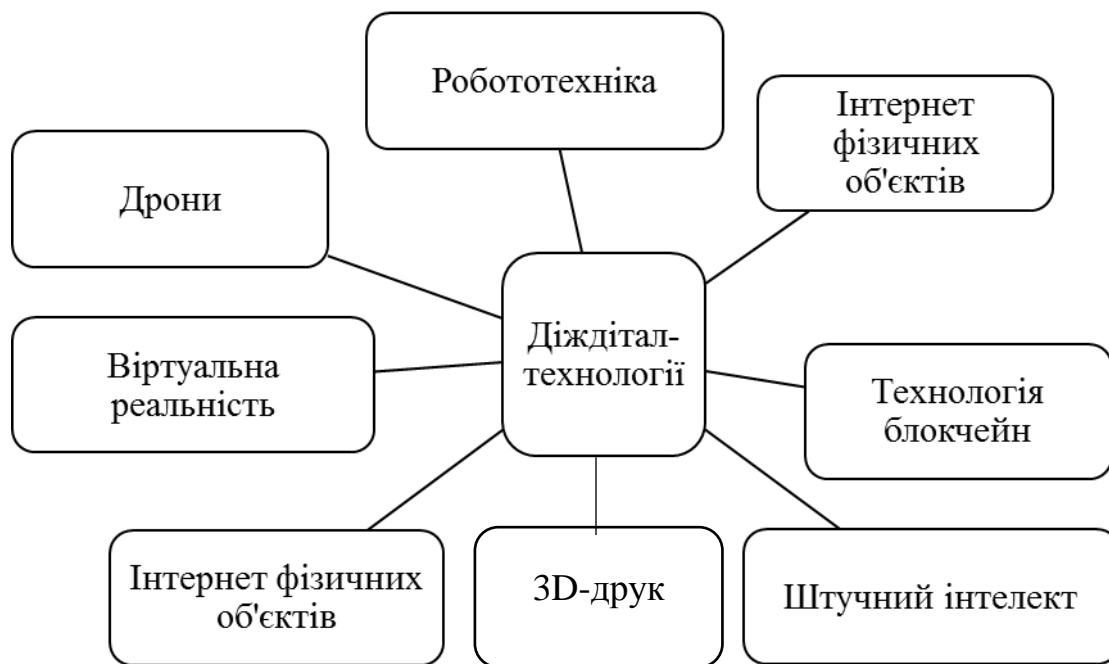

Рис.3.2. Інноваційні технології, які будуть мати найбільший вплив у світі за оцінкою компанії PwC.

Примітка. Узагальнено автором на основі [55]

У найближчому майбутньому високопродуктивні та недорогі інноваційні технології дозволять компаніям досягти абсолютно нових рівнів ефективності та зростання ринку, створюючи нові продукти, послуги та ринки, які раніше були неможливо уявити. Деякі з цих нових технологій, як-от блокчейн, машинне навчання та штучний інтелект, уже почали підтримувати певні рішення або відповідати за них, а не просто замінювати людську роботу, як колись це робила автоматизація. Цей фактор створює як нові можливості, так і нові ризики, внаслідок чого потрібні зовсім інші механізми контролю [22, с.194].

Прогресивність внутрішнього аудиту неможлива без його повного включення в план цифрової трансформації компанії. Це означає, що функція

внутрішнього аудиту представлена фахівцями, які розвиваються такими ж темпами, як і сама компанія. Якщо внутрішні аудитори розвиваються повільно, вони більше не корисні компанії. Принести додаткову вартість бізнесу можна вже тоді, якщо буде встановлено відповідний набір компетенцій для внутрішнього аудитора при роботі з новими технологіями.

Достатньо кваліфіковані внутрішні аудитори дозволяють компанії допомагати вживати заходів у відповідь на ризики в режимі реального часу. Крім того, сьогодні прогресивні професіонали активно взаємодіють з особами, які приймають рішення, про застосування основних цифрових ініціатив. Також важливо підкреслити синхронізацію зусиль служби внутрішнього аудиту для розробки консолідованої відповіді на ризики, з якими стикається підприємство.

Технології, які служби внутрішнього аудиту змушені будуть зрозуміти, ризики, на які їм доведеться реагувати, і інтенсивність технологічних змін, до яких їм доведеться адаптуватися, зроблять інструменти, які вони використовують сьогодні, застарілими. Крім того, велика частка керівників служб внутрішнього аудиту (56%) висловили занепокоєння тим, що невдале впровадження технології зменшить цінність функції внутрішнього аудиту для компанії. Натомість, якщо служби внутрішнього аудиту мають відігравати справді значну роль в компанії, вони повинні бути оснащені інноваційними інструментами, компетенціями та методами для виконання завдань аудиту.

«Реальна проблема, яка загрожує службам внутрішнього аудиту, полягає у наступному: якщо вони не йтимуть у ногу з технологічним прогресом, вони позбавляться своїх позицій і сприйматимуться як такі, що втратили свою цінність для організації; їм необхідно тримати руку на пульсі (при цьому не обов'язково мати глибокі експертні знання), щоб зберегти свою актуальність та значимість.» -Алвін Бледсоу, Голова Аудиторського комітету, SunCoke Energy [55].

Внутрішні аудитори повинні оволодіти на достатньому для їх роботи рівні засобами та методами візуалізації даних з метою максимально ефективного використання ресурсів. Революційні технології, наприклад, блокчейн або

штучний інтелект, вимагають фундаментальної трансформації методології аудиту. Незважаючи на те, що алгоритмічна складність технологій блокчейн і адаптивність технологій штучного інтелекту забезпечують значні переваги в разі операційної дестабілізації, природа їх роботи створює середовище, в якому забезпечення довіри має бути невід'ємною частиною процесу обробки транзакцій. Більш того, відсутність стандартизації в цих двох напрямках є причиною неузгодженості методів, процедур і принципів їх послідовного, системного застосування. Ефективна адаптація вимагає від служб внутрішнього аудиту трансформації своєї методології для забезпечення послідовності та безперервності аудитів у режимі реального часу. У той же час їхні компанії повинні інвестувати значні кошти в навчальні програми, ресурси, інструменти та стандартизацію [35, с.49].

Так, наприклад у PwC інвестували значні кошти в обидві сфери – систему аудиту та інструменти/навчання/ресурси. Тому у випадку з технологією блокчейн розроблене комплексне програмне рішення для вирішення проблеми аудиту, пов'язаної з цією технологією, і впроваджено комплексну систему управління ризиками та контролю.

У той же час цінність технологій штучного інтелекту полягає в тому, що вони дозволяють співробітникам працювати ефективніше для досягнення успіху в бізнесі з трьох причин:

- автоматизація процесів, які раніше були занадто складними для технологій попереднього покоління;
- виявлення тенденцій у статистичних даних, що дозволяють підвищити ефективність бізнесу;
- прогностичні дані, які покращують якість рішень, що приймаються людьми.

Таким чином, система штучного інтелекту може сканувати всі дані певного відділу, автоматично визначати тенденції та факти, які виділяються з цих тенденцій, і виділяти питання, які потребують додаткової уваги. Система штучного інтелекту також виявляє та пояснює потенційні ризики та формулює прогнози на основі даних, на які управлінський персонал може покладатися під

час аналізу та прийняття рішень. Наведено прикладів практичної функціональності технологій штучного інтелекту, які вже готові до використання [69].

Фахівцям, які працюватимуть із системами штучного інтелекту, необхідно знати не лише вибір правильного алгоритму та завантаження даних у модель штучного інтелекту. Перш за все, їм доведеться опанувати вміння інтерпретувати результати. І вони повинні знати, коли покладатися на рішення, прийняті алгоритмом, а коли необхідне їхнє втручання.

Ефективне використання штучного інтелекту вимагає співпраці фахівців різних підрозділів для спільного вирішення проблеми. Деякі сучасні компанії вже почали масове перенавчання своїх співробітників, необхідне для застосування штучного інтелекту та інших цифрових технологій. Під час перенавчання співробітники не лише отримують нові навички, але й навчаються принципово новому підходу до роботи, який базується на співпраці – не лише з колегами, а й зі штучним інтелектом.

Ніхто не сподівається, що відділ внутрішнього аудиту завтра освоїть прогнози технології чи інтелектуальну автоматизацію. Однак є деякі кроки, які потрібно зробити зараз: розробити стратегію роботи з технологіями та персоналом, а також плани дій, серед яких мають бути не лише еволюційні, а й революційні. Подібним чином внутрішній аудит може досягти величезних успіхів у розвитку своїх технологій і персоналу, якщо він виявить можливості для вирішення проблем радикально новими способами, а не шляхом поступової та повільної еволюції.

Діджиталізація завдяки технологіям штучного інтелекту дозволяє значно знизити рівень суб'єктивності в процесі аудиту. Алгоритми штучного інтелекту сприяють проведенню ретельного і всебічного аналізу даних і отриманню обґрунтованих відповідей на запитання, які ставлять внутрішні аудитори. Роль внутрішнього аудитора в даному випадку полягає в тому, щоб застосувати своє професійне судження з метою оцінити систему внутрішнього контролю на основі

результатів, які отримані за допомогою алгоритмів. Окрім обмеження суб'єктивності, діджиталізація також вирішує ряд інших проблем:

- повноцінний аналіз усієї нормативної бази, а не окремих документів;
- використання інформаційних технологій для аналізу даних;
- компенсація браку досвіду молодих аудиторів;
- використання інформаційних технологій з метою ведення робочої документації та складання звітності тощо.

Для підприємства є важливим розуміння переваг і недоліків продукту на основі штучного інтелекту. Перевагами застосування рішень на базі штучного інтелекту у внутрішньому аудиті є:

- підвищення ефективності: впровадження штучного інтелекту сприяє автоматизації рутинних та іноді трудомістких процесів, звільняючи внутрішніх аудиторів від монотонної роботи та дозволяючи їм зосередитися на більш складних і стратегічних завданнях;
- точність і надійність: штучний інтелект дає змогу забезпечити більш точний і об'єктивний аналіз даних, уникаючи людських помилок і забезпечуючи більш надійні результати внутрішнього аудиту;
- зменшення витрат: автоматизація певних процесів внутрішнього аудиту допомагає зменшити ресурсні та трудові витрати, що може мати позитивний вплив на результат діяльності компанії;
- швидкий аналіз даних: штучний інтелект сприяє аналізу великих обсягів даних, що допомагає швидше та ефективніше проводити перевірки;
- цифрова криміналістика: штучний інтелект доцільно використовувати для проведення фінансових розслідувань у разі виявлення фінансових махінацій або порушень.

Використання штучного інтелекту має і певні недоліки до яких можна віднести :

- складність інтеграції: впровадження нових технологій штучного інтелекту займає багато часу та потребує значних зусиль для інтеграції з існуючими процесами та системами внутрішнього аудиту;
- відсутність людського мислення та інтуїції: при використанні штучного інтелекту можуть бути пропущені певні аспекти, які б досвідчений внутрішній аудитор помітив на основі власного досвіду та інтуїції;
- конфіденційність і безпека даних: використання штучного інтелекту вимагає ретельно контролювати та захищати конфіденційну інформацію, що відноситься до ризику порушення конфіденційності даних;
- вартість та вкладення: застосування системи штучного інтелекту може призвести до значних фінансових витрат, пов'язаних з придбанням програмного забезпечення та навчанням персоналу;
- вплив на кількість робочих місць: діджиталізація процесів може вплинути на кількість працюючих і вимагати перенавчання працівників;
- обмеження технології: на даний момент штучному інтелекту може бути важко виконувати повністю автоматично деякі аспекти внутрішнього аудиту.

Прогрес неможливо зупинити, і цілком імовірно, що використання технологій штучного інтелекту стане все більш поширеною практикою у внутрішньому аудиті в найближчому майбутньому. Щоб зменшити ризики, пов'язані з цим, важливо встановити чіткі рамки використання нових технологій, забезпечити належне навчання та підготовку внутрішніх аудиторів, а також ретельно перевірити результати, отримані за допомогою штучного інтелекту. Також варто пам'ятати, що для успішного впровадження штучного інтелекту потрібні не лише технічні навички, але й гнучкість і здатність адаптуватися до середовища, що швидко змінюється. Компанії, які готові до цифрової трансформації, збалансують ризики та переваги, які дає використання штучного інтелекту, будуть мати конкурентну перевагу на ринку.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3

1. Внутрішній аудит буде ефективний, якщо за його результатами досягнута його мета, яка полягає у підвищенні ефективності діяльності компанії, зниженні непродуктивних витрат, усуненні випадків шахрайства. У рекомендаціях за результатами внутрішнього аудиту повинні бути надані конструктивні пропозиції щодо покращення удосконалення аспектів, по яких проводилася перевірка.

2. Діяльність служби внутрішнього аудиту доцільно оцінити за визначеними кількісними та якісними критеріями. Оцінку ефективності функціонування внутрішнього аудиту слід розглядати з різних аспектів. Залежно від того, хто оцінює внутрішній аудит (керівництво компанії чи зовнішні аудитори), встановлюється методологія та процес оцінювання. Керівництво цікавитимуть, насамперед, показники ефективності: зменшення витрат, усунення витрат від недоліків, шахрайства і порушень, доцільність функціонування служби тощо.

3. Зовнішні аудитори звертають увагу на об'єктивність та ступінь довіри до внутрішніх аудиторів, маючи можливість використовувати їх роботу при проведенні обов'язкового зовнішнього аудиту.

4. Прогресивність внутрішнього аудиту неможлива без його повного включення в план цифрової трансформації компанії. Це означає, що функція внутрішнього аудиту повинна бути представлена фахівцями, які розвиваються такими ж темпами, як і сама компанія. Якщо внутрішні аудитори розвиваються повільно, вони більше не корисні компанії. Принести додаткову вартість бізнесу можна вже тоді, якщо буде встановлено відповідні вимоги до компетенцій внутрішнього аудитора в умовах роботи з новими технологіями. Ефективна адаптація вимагає від служб внутрішнього аудиту трансформації своєї методології для забезпечення послідовності та безперервності аудитів у режимі реального часу. У той же час їхні компанії повинні інвестувати значні кошти в навчальні програми, ресурси, інструменти та стандартизацію.

ВИСНОВКИ

На основі проведеного дослідження доцільно надати такі висновки.

1. На основі досліджень поглядів науковців і практиків внутрішній аудит визначено, як незалежну об'єктивну діяльність, яка направлена на задоволення інформаційних потреб власників та топ-менеджерів, сприяє досягненню фірмою поставлених цілей з використання системного і послідовного підходу щодо оцінки різних аспектів діяльності та підвищенню ефективності управління ризиками й корпоративного управління.

Пізнати зміст об'єкта можливо через його принципи. У науковій літературі і у стандартах виділяють різноманітні принципи внутрішнього аудиту. На основі проведеного дослідження принципи внутрішнього аудиту доцільно об'єднати у такі групи: етичні, методологічні, принципи організації внутрішнього аудиту.

2. Професійну діяльність внутрішніх аудиторів регулюють внутрішні стандарти, які мають відповідати основним вимогам міжнародних. Міжнародні стандарти внутрішнього аудиту призначені для забезпечення єдиного розуміння результатів внутрішнього аудиту.

3. Виокремлено чотири основних форми організації внутрішнього аудиту - створення відділу (служби) внутрішнього аудиту, аутсорсинг, аутстафінг, косорсинг. Для досліджуваного підприємства доцільно обрати форму аутсорсингу. Для компанії, до складу якої входить підприємство запропоновано створити службу внутрішнього аудиту.

4. При проведенні внутрішнього аудиту систему обліку розглядають через призму форм і методів ведення обліку, основних положень які регламентують організацію та методичку бухгалтерського обліку. Тому при проведенні внутрішнього аудиту необхідно визначити чи достовірно відображені в обліку і звітності факти господарської діяльності підприємства, виявити порушення і відхилення, встановити чи ефективно функціонують всі облікові підсистеми, чи задовольняє система обліку запити менеджерів, чи наявна комунікація між системою обліку і управління. Дослідження дозволили

зробити висновок про належну ефективність системи обліку на досліджуваному підприємстві.

Важливим напрямом в процесі внутрішнього аудиту системи обліку є тестування та опитування, використання яких дозволяє попередньо оцінити ступінь довіри до облікової системи, а також на етапі планування дозволяє виявити слабкі, проблемні зони, де можливе спотворення інформації, і в процесі збору доказів спотворень дозволяють визначити фактичний рівень довіри до існуючої системи обліку.

5. Важливим завданням внутрішнього аудиту є оцінка фінансового стану, виявлення слабких і сильних сторін діяльності підприємства. В роботі проведено фінансовий аналіз діяльності підприємства, виявлені проблеми і загрози діяльності.

6. Метою внутрішнього аудиту системи управління є оцінка рівня готовності працівників підприємства до ефективної роботи в умовах з врахуванням ризиків внутрішнього і зовнішнього середовища. На основі такої оцінки розробляють програму заходів, і розраховують витрати, які необхідні для вдосконалення системи менеджменту, рекрутингу і підвищення кваліфікації персоналу.

Внутрішній аудит буде ефективний, якщо за його результатами досягнута його мета - підвищення ефективності діяльності компанії, зниження непродуктивних втрат, усунення випадків шахрайства. У рекомендаціях за результатами внутрішнього аудиту необхідно дати конструктивні пропозиції щодо покращення удосконалення аспектів, по яких проводилася перевірка.

7. Діяльність служби внутрішнього аудиту можна оцінити за визначеними кількісними та якісними критеріями. Оцінку ефективності функціонування внутрішнього аудиту слід розглядати з різних аспектів. Залежно від того, хто оцінює внутрішній аудит (керівництво компанії чи зовнішні аудитори), встановлюється методологія та процес оцінювання. Керівництво цікавитимуть, насамперед, показники ефективності: зменшення витрат, усунення втрат від

недоліків, шахрайства і порушень, доцільність функціонування служби внутрішнього аудиту.

8. Зовнішні аудитори звертають увагу на об'єктивність та ступінь довіри до внутрішніх аудиторів, маючи можливість використовувати їх роботу при проведенні обов'язкового зовнішнього аудиту.

9. Прогресивність внутрішнього аудиту неможлива без його повного включення в план цифрової трансформації компанії. Це означає, що функція внутрішнього аудиту буде представлена фахівцями, які розвиваються такими ж темпами, як і сама компанія. Якщо внутрішні аудитори розвиваються повільно, вони більше не корисні компанії. Принести додаткову вартість бізнесу можна вже тоді, якщо будуть встановлені відповідні вимоги до компетенцій внутрішнього аудитора які працюють з новими технологіями. Ефективна адаптація вимагає від служб внутрішнього аудиту трансформації своєї методології для забезпечення послідовності та безперервності аудитів у режимі реального часу. У той же час їхні компанії повинні інвестувати значні кошти в навчальні програми, ресурси, інструменти та стандартизацію.

